

АБДУРАҲМОН САИДОВ

СЕҲРИ ХОМА

**ДУШАНБЕ
2006**

ББК 84,5 тоҷик 7-5
С-63

Абдурахмон Саидов. Сехри хома. — Душанбе: 2006.
80 сах.

© Абдурахмон Саидов, 2006.

АЗ МУАЛЛИФ

Чанд сол боз «Сеҳри хома» бо таҳрири кормандони маҷаллаи ноҳиявии «Субҳи Меҳнат» ба нашр омада буд, вале аз набудани маблағ ва сарпараст аз наشري он ноумед будам. Хушбахтона, баъди намоиши хабарнигорон Гулрухсор Нозимова ва Худоёр Эргашов ба толеи мани ранчкашидаи куҳи номуродӣ боди мурод вазида сарпарасте пайдо шуд. Хушнуд шудам аз он ки акнун орзуи ман чомаи амал мепӯшад ва маҷмуаи шогирдонаи ман дастраси хонандагон мегардад. Ба нушандаи шахди сухан, дӯстдори адабиёти бадеӣ, марди саодатманду саховатманд Зафар Баротов ва аҳли оилаашон барои ёрии беғаразона ва харочот дар наشري «Сеҳри хома» изҳори миннатдории бепоён намуда, ба он кас сарватмандии ҳотамона орзу намуда аз забони шоир гуфтаниам:

*Бахилро ризқ каму гӯр танг аст,
Саҳӣ дар ҳарду олам сарбаланд аст.
Некӣ куну дар Даҷла андоз
Ки эзид дар биёбонат диҳад боз.*

Аз ҳамаи онҳое, ки дар ин кор саъю кӯшиш кардаанд миннатдорам ва изҳори ташаккур мекунам.

1. ҲИКОӢИ

ТӢПИИ ГУЛДӢЗӢ

— Мурдаме, бачам, як кори савоб кунед! Ман барои ту як тӢпии гулдӢзӢ ҳада мекунам.

— Не, холаи Назокат, тӢпиҳои ту ба андозаи сари раҳмати Қурбоналибой, сари ман майда.

— Эҳ, содда будай, андозааш дар дасти худам, розӣ шавӣ, чунон медӢзам, ки қоил мешавӣ.

— Ҳайр майлаш, ман розӣ.

— Хуб гӯш кун, Назирҷон. — Мо ҳар рӯз аз чеги хурӯс, аниқаш аз хангоси хари раис, хараши аз сараш монад, то ғуруби офтоб дарав мекунем. Чунон монда мешавем, ки шаб мурда барин хоб меравем. Ҳанӯз субҳ надамида, ҳар хангос мезанаду раис хеста, моро боз ба дарав мебарад. Ин колхозаш як балои ногаҳон шуд, ба сари мо.

— Ҳа, мушқил будааст, -ба сӯҳбат ҳамроҳ шуда гуфт Сайлон. Шумо дунбаи гусфанд меҳӯреду мо, хуни чигар. Акнун ҳама баробар кор мекунему аз нону намаки колхоз меҳӯрем. Даври Шумо гузашт, даврони камбағал шуд. Ҳамин хел, аз субҳ то шом кор кунед, мурда меравед. Ман ғами ҳамаро меҳӯрам. Ҳамин маркаби раисро шаб Назирҷон аз лангараш раҳо кунед, гурехта меравад. Мо бошем, то баромадани офтоб хоб мекунем, як бор шикамсерӣ хоб кунем, мондагии чандрӯза мебарояд.

Ҳамин тавр не, Назирчон, -кинояомез анчом дод гапашро Сайлон.

— Майлаш, ман ичро мекунам, гуфт Назирчон.

— Ҳо беваи айёре, ман мақсади туро нав фаҳмидам, -гуфт узрхоҳона Сайлон.

— Боз ба даст афтида, моро шарманда накуни?

— Не, парво накун, холаи Назокат, тўппиро дўзон, -гуфт Назирчон.

— Шаб ҳама ҷо ором, марду зани аз дарав омада, дар ду сўрфаи гилини лаби сангоб ҷудо-ҷудо мондаю лакот, рамаи гўсфанд барин хоб. Раис ҳам алоҳида, чор-панҷ қадам аз маркаб дур, аз даву тоз ва ҳай-ҳайи имрўза бисёр абгор шуда, хоб буд. Танҳо сохиби орзўи тўппии гулдўзи – Назирчон, ки рўзона бо ҳиллаю найранг камтар кор мекард, бедор буду андеша дошт: Чӣ кунам, мабодо раис бедор бошад, маро дошта гирад, ҳолам чӣ мешавад, ба хардуздӣ ҳам гунаҳгор карданаш мумкин. Ҳарчи бодо-бод, як озмуда мебинам, ба хулоса омад, пас аз андеша, -Назирчон.

Вай оҳиста-оҳиста ба назди маркаб рафту пас гашта омад, яқин кард, ки раис хоб аст, боз рафта лангари маркабро кушода сар дод.

Ҳанўз Назирчон дар чойғаҳаш ором нагирифта буд, ки садои ба сангҳо бархўрдани меҳи калони оҳанини ба сари лангар басташуда, раисро аз хоб бедор кард. Раис аз чояш часта, бод барин дар равшании моҳтоб аз дунболи маркаб давида, ўро аз лангараш дошта, танбеҳгўён:

— Садкаи тарбия шавӣ, харро чи монду шабчаро чӣ?! Аз бекорӣ маст шудай ё хўрокаат зиёд шудааст, -гуфта боз оварда басту хоб рафт.

— Назирчон аз бебарории кораш ғамгин шуда, чашм ба ситорағони осмон дўхта, гўё маслиҳат мепурсид, ки

чӣ гуна кори савоб кунад. Субҳ. Ҳанӯз куллаҳои кӯҳҳо кам-кам намудор шуда, равшани ба торикии зулмат голиб омаданаширо собит сохта, аз оғози рӯзи нав дарак меод. Ҳамин замон, хангоси гӯшхароши маркаб баромад. Ин оддати доимӣ шуда, боиси аз хоб бедоршавӣ буд. Овози маркаб ба гӯш чун даҳшат мерасид ва ба баданҳо чун тири пайкон мехалид, ки ҳамаро ҷонбезор карда буд. Пас, раис ҳамара ба пой хезонда, ба дарав мебуд. Садои бархурии дос ба тани пурбори дастаҳои гандум ба «Мандоғ» ҷӯр мешуд, ғарами гандум торафт калонтар. Раис аз баландие ба ҳама назорат мекарду шумрӯю фиребгаронро зуд-зуд ёфта, дӯғу пӯписа мекард: «Садкаи нони колхоз шавед, ба шумо Ҳукумат озодӣ дод, меҳнати ҳалол мекунеду аз ҳосил ҳисса мегиред. Дар вақти тақсимот хиллагарону фиребгарон малол нашаванд. Боигарии мамлақату серии мардум аз меҳнати ҳалолу ҳосили фаровон аст».

Чунин меҳнати пурмашаққати солҳои чилуму-панҷоҳум тақозои замону мустаҳкам кардани ҳокимияти нави Шӯравӣ буд. Ҳама машғули дарав, чашмони Назирҷон гоҳ-гоҳ ба чашмони Назокат – ҳолаи тӯппидӯзаш бар-мехӯрд, ки бо нигоҳу сарҷунбониаш ба ӯ ноӯҳдабаро гуфтаниш маълум буд. Назирҷон хуб фикр карда, илочи корро ёфта бошад ҳам, аз бебарорӣ метарсид. Нисфирӯзӣ, вақте ки раис барои нон ба деҳа мерафт, мардум аз чашм паноҳ шуданаширо поида, фурсатро ғанимат дониста, касеро «посбон» монда, дам мегирифтанд. Борҳо раис аз роҳи дигар омада, ин «посбони роҳат»-ро дошта, ҳамчун ҷазо аз хӯроки нисфирӯзӣ маҳрум мекард. Бо вучуди ин, хилларо давом медоданд. Раис мисли ҳаррӯза вақти баргаштаниш ҳамаро саргарми кор дида, аз «сиёсати» худ розӣ буд. Баъди хӯроки нисфирӯзӣ то гуруби офтоб дарав

давом карда, боз ба чои хоб бармегаштанд. Назирчон то хоб рафтани раис интизор шуда, баъд монанди шаби гузашта, як ба пеши маркаб рафта санчиду дуюмбора рафта, хеле «меҳнат» карда, омада хоб рафт.

Офтоб ба қиём омада, паррандаю чарранда кайҳо ба чарою ба парвоз шуда бошад ҳам, ҳама масти хоб. Ягон-ягон кас, ки аз ин паҳлӯ ба он паҳлӯ мегашт, равшани офтобро бинад ҳам, бовар намекард, гӯё хоб дида истода бошад. Баъзе шахсони аз хоб сершуда болои ҷойгаҳ нишаста, ҷӣ гап шуда бошад, чаро раис то ҳол нахестааст, мабодо касал шуда бошад гуфта, фикр мекарданд. Вақте ки аз гармии офтоб сару рӯи раис арақшор шуд, саросема аз ҷой хеста, қамчинашро гирифта, назди маркаб рафт. Аз ғазаб ҷӣ гуфтани ҷӣ кор карданашро надониста, бо қамчин як зарба ба бадани маркаб мезаду мепурсид: Чаро хангос назадӣ, ҳе хӯроки гургон шавӣ, садқаи харӣ шавӣ, канӣ гап зан, даҳони туро кӣ баст?!...

Ҳамин тавр, паи ҳам такрор ба такрор чанд бор пурсида, торс-торс қамчин мезад, ки ин боиси бедоршавии мардум гардид.

Одамон аз хоб хеста, байни худ пичир-пичиркунон, даҳонашро кушо гуфта механдиданд. Ниҳоят, Назирчон ҳам хеста, хавотиромез чашмонашро молида, ба атроф назар кард. Ҳоли раисро диду хандида истода, ба холааш нигоҳ кард. Назокат-хола ҳам зуд аз нигоҳаш пай бурда, «тӯппӣ муборак шавад» гуфта, тӯппии гулдӯзии зери остинашро ба ӯ нишон дод.

ҶАСОРАТИ МОДАР

Мо ҳар се латтапечи на чандон калонро гирифта аз хона, сонӣ аз деҳа баромадем. Ба баландие, ки аз он ҷо деҳа чун дар қафи даст намудор буд, рӯ ба сӯи деҳа нишастем. Ногоҳ, гӯё дарди чонкоҳеро хис карда, аз чашмони модарам ашк равон шуд. Ў нолаю фарёд намекард, лекин оби дидагонаш чунон мерехт, ки ҳатто рӯзи дафни падарам ин хел набуд. Ман намедонистам барои чӣ мегирям, вақте ки мо ҳарду мегиристем, Насим аз модарам пурсид:

— Чаро гиря мекунад, кӣ мурдааст?

Модарам хеле таваккуф карда, сонӣ ашки чашмонашро пок карда гуфт:

— Деҳа мурда истодааст, деҳаи бе одам мурдааст. Мо охири чон, ки чун хуни гарм дар пайраҳаҳои дилаш дар ҳаракат будем баромадем... Ман ба умеди зинда мондани шумо аз ин ҷо меравам, то ки нишоне аз ману падаратон монад. Агар зинда бошам, боз ба ин Ватан меоям, чархи фалак гардаду боз обод шавад. Ман осудагӣ надидам, лекин аз ин ҷо рафта бароям ба мурдан баробар аст. Ҳоло намедонам, ки ба кучо меравем ва ҳоли мо дар дашт чӣ мешавад... Бархезед, меравем, барвақтар ба ягон ободӣ расем.

Равон шудему модарам оби дидагонашро резонда, тез-тез ба қафо гашта нигоҳ мекард. Нозим инро баъдтар фаҳмид, ки модар бо зодгоҳаш хайрбод мегуфтааст... Онҳо ба пеш, ба умеди хушбахтиҳо ҳаракат мекарданд. Талу теппаҳои шиносу ношинос паси сар шуда, аз деҳа торафт дур мешуданд. Модар аз шиддати дарди пой бисёр нолаи чигарсӯз мекард, лекин аз роҳ бознамеистод.

— Ҳа шербачаҳо, шумо зӯр, монда намешавед, роҳ гардед, поёнҳо расем, он чойҳо базеб, обу хаво, чиз фаровон, ҳар хел хӯрданию пӯшиданӣ, -мегуфт тасаллиомез модар.

Бо ин таърифу тасалло модар аз тани Насиму Нозим хастагию мондашавиро дур карданӣ мешуд. Онҳо ҳам ҷои мерафтагиашонро хаёлан тасаввур карда, давону парон роҳ мерафтанд, гӯё дар он ҷо шодию хурсандии пешинашон давом мекарда бошад. Намедонистанд, ки чӣ пастию носозгориҳои тақдир, хорию зорӣ онҳоро дар пеш аст.

— Оча, гурусна шудам, - гуфтани Насим модари хӯшаш дар ким-кучою дар фикри чӣ шудани ояндаи фарзандонро, ба худ овард...

— Ҳа, ҷони оча, - ҳозир гуфта, рӯймоли тӯшаи роҳро кушода, каме талқин себ ва як пора нони чавиро ба ӯ дод. Аз нигоҳи Нозим пай бурд, ки ӯ ҳам гурусна шудааст, ба вай ҳам нон дод.

— Оча, нишаста хӯрем, талқн мерезад, -гуфта мондашавиро пинҳон карданӣ шуд, Нозим.

— Не, ҷони оча, дар ин ҷо истодан мумкин нест, қарибии мазор, хуб намешавад, охиста-охиста меравем, -гуфта модар роҳгардиашро сустар кард.

Қарибии мазор Аноргул шиддати дардро сахтар ҳис карда аз роҳгардӣ монданаширо яқин фаҳмид, ки ба илтиҷою зорӣ даромад: «Илоҳо, ба ман қувват деҳ, эй мазори бузург, ёрӣ кун то дар нимароҳ намонам, чигарбандонамро аз нобудшавӣ наҷот деҳ...»

Насиму Нозим аз ин зорию модар хайрон шуда бошанд ҳам, чизе напурсида, роҳ мегаштанд. Аноргул ҳарчи кӯтоҳ шудани роҳро фикр мекарду халос: «Агар нишаста дам гиранд, боз нон мегӯянд, нон тамом шуд. Барои чӣ

чанд рӯз пештар роҳакӣ нашудам, ҳам нону ҳам талқон бисёртар буд, кифоя мекард ба ду-се рӯз, хурда роҳ равам гуфта, сарзаниш мекард худро. Боз ин поям хавфи калон, роҳ гашта натавонам, чӣ кор мекунам. Шикамам ҳам гурусна, худам мехӯрдм, ба бачаҳо кам мерасид, қаноат карда наметавонишанд». Аз ин андешаҳо дилаш садреш мешуд, лекин дигар илоҷ надошт, фақат ба пеш ҳаракат бояд кард. Ба ҳамин минвол, бо зорию тавалло кӯдакон пеш мерафтанд. Офтоб ҳам ба ғуруб омада, гӯё аз зиндагии торикшудаистодаи ӯ хабар меод...

— Оча, нон! То нон надихӣ, мо дигар намеравем, худат рафтан гир, - гуфт Насим.

— Медихам-медихам, нон ҳаст, талқон ҳам, боз камтар равам, дер шуд, ин чо монем, ҳама гургу шер аст, мехӯранд моро...

Модар дигар илоҷе наёфта, бачаҳоро бо ҳамин суханҳо фиребонда, худ андеша мекард, ки «Худоё, ман ба инҳо чӣ медиҳам, дар рӯймол як бурда нон нест. Ба ҳар ҳол рӯймолро намекушоям, агар фаҳманд, ки на нон асту на талқон, кор тамом, дигар намераванд».

— Оҳ, вой мурдаме, худо бигирад ин хеле пойро, - доду войгӯиро сар кард Аноргул.

— Чӣ шуд, чӣ кор кардӣ, - гуфта пурсиданд, бачаҳо.

— Айби шумо шуд, намеравем гуфтед, ана, пой ман аз рафтан монд, ман дигар аз чоям бархеста наме-тавонам.

— Бархез очачон, мо дигар дам намегирем, туро азоб намедихем, - гуфтанд, бачаҳо.

— Тамом, дигар илоҷ нест, охирин умед канда шуд. Дар атроф ягон қонзоти зинда нест, кам-кам шилдирроси об ба гӯш мерасид. Як бало карда то лаби об равам,

шуд. Мана, гир рӯймолро, Нозим, - гуфт Аноргул ва гаваккашон равон шуд...

Баъди каме роҳ рафтани, аз оҳиста омадани модарашон истифода бурда, Насиму Нозим рӯймолро кушода истода:

— Ман бисёр мегирам, - гуфт Насим.

— Не, худам бисёр мегирам, - мегуфт Нозим.

«Гурусна ба шер мезанад», гуфтагӣ барин, ҳарду болои рӯймол ба кашмакаш сар карданд. «Гум шав, ба ту ҳам медихам», мегуфт яке, «худат гум шав, ман худам мегирам» мегуфт дигарӣ... Аноргул хастаю бемадор ин ҳолоро дида, оби дида мерехту забонаш намегашт, ки бигӯяд, «беҳуда ғавғо накунед, нон нест». Бо нахустин ҳамлаи «вабои гуруснагӣ» рӯ ба рӯ шуд бачаҳо. Вақте ки рӯймолро кушоданд, ба ғайр аз як кашфи чармини дастидӯз дигар на нон ёфтанду на талқон...

— Ту дурӯғ гуфта, чаро моро фиреб кардӣ, дигар намеравем, гашта ба хона меравем, - малӯлона изҳор карданд бачаҳо.

— Ман шуморо нон нест мегуфтам, намеомадед, аз гурустнагӣ ҳалок мешудем, ба хона рафта чӣ кор мекунед, дар хона ягон хӯрдани нест! – хитоб кард модар. Беҳтараш роҳ гардед, поёнтар як қишлоқ ҳаст, шояд савобчӯе бошаду ба мо ягон бурда нон диҳаду аз мурдан начот ёбем. Ман мурдаамро кашида, барои шумо рафта истодааму шумо...

— Майлаш меравем, гиря накун, очачон, -гуфт Нозим тарафи ба замин харошхӯрда рехтаи куртаи карбоси модарашро дида.

Ҳар бор, ки Аноргул дастонашро ба замин зер карда, чӯссаашро ба пеш мекашид, ҳам рони пояш харош мехӯрду ҳам бо дастонаш майдаи хорҳои хасӣ

мехалиданд. Аммо ба чуз дарди гуруснагии бачаҳояш дигар дардро хис намекард. Аз дур аккоси саге кам-кам ба гӯши ӯ расид, ки дар дилаш як шарора умед пайдо шуд... Яқин кард, ки поёнтар деҳа аст. Ҳаракаташ каме тезтар шуд.

— Оча, ана об, оча об, - гуфтанд Насиму Нозим, тезтар биё, бинӯш.

— Шумо рафта нӯшед, аввал камакак нӯшед, ки гулӯятон хушк шудааст, гулӯдард мешаведу овозатон мегирад.

— Хуб шудааст, ҳамин хел мекунем, -гуфта давиданд.

Аноргул бо як машаққати тоқатшикан, худро ба лаби об расонида, дудада ду бор об нӯшида, шукри бисёр кард... Ногоҳ чашмаш ба донаҳои гандум, ки даруни об болои сангрезҳо буданд, афтиду «ёфтам», - гӯён нидо кард ва ба чидани донаҳои гандум сар кард. Чунон хурсандона мечинд, ки гӯё тилло ёфта бошанд. Дар ҳақиқат ӯ чизи дар ин ҳолат ёфтаашро аз тилло қиммат медонист. Донаҳои гандумро аз як каф ба кафи дасти дигар монда, ду тақсим карда, ба бачаҳояш медоду ба каси гандумрезонда дуои хайр мекард: «Аз бачаҳоят сер шавӣ, дарди сару дасти камро набинӣ...» Обу дон қуввату дармон, хуред, насиби мо будааст, ки дар ин чо рехтааст.

Баъди чанде хоидан, донаҳои гандум дар даҳони бачаҳо хамирак шуда, онҳо шираи онро фуру мебурданд. Аноргул якчанд донаи гандумро ба даҳонаш андохта, ҷи тавр ба байни об омада тар шудани либос ва қарахт шуда истодани баданашро нафаҳмид. Ҳаракат кард, аз даруни об барояд, аммо натавонист. Аз сустию бемадорӣ умедаш аз зиндагӣ канд, дигар пеш рафта маҳол буд. «Дарег

аз умри беварор, дар дунё ҳеч осудагӣ надидам, боз дар остонаи хонаи худ нею дар даруни об мемирам, об ҳаёт аст мегуфтанд, марг ҳам будааст», - андеша мекард ӯ. — «Ба ҳар ҳол, агар коре кунам, ки бачаҳо аз ман гурехта, ба он қишлоқ расанд, бояд зинда монанд, ягона роҳи халосӣ ҳамин аст. Чӣ бояд кард? Ва охири мадорашро чамъ намуда, ба бачаҳо садо кард:

— Гурезед, ба қишлоқ, маро об мехӯрад, - гуфт ӯ.

— Канӣ қишлоқ, дар ин ҷо қишлоқ нест, очаҷон, ба кучо гурезем? - гуфт Нозим, ки аллақай ранги рӯяш канда буд.

— Дар поён, аз ҳамин пайроҳа берун нашуда равед, - гуфта модар худро ба мисли мурда вонамуд карда, намечунбид.

Аз ин ҳол ба дили бачаҳо ваҳму харос ҷой гирифт гуруснагиро ҳам фаромӯш карда, дигар ба қафо нигоҳ накарда медавиданд. То чанд, ки медавиданд, аккоси сагон наздик мешуд. Дуди ғафсеро диданду боварӣ ҳосил карданд, ки қишлоқ аст. Ба қишлоқ наздик шуданду аз тарси сағҳо қудрати рафтанишон намонд, аз пешвозгирии сағҳо тарсиданд... «Аввал ту рав», мегуфт яке «худат рав» мегуфт дуҷумӣ. Оқибат ҳарду баробар ба хонае расиданд, ки саге ба онҳо ҳамла кард. Ҳанӯз саг ба онҳо дарнаафтаида, соҳибаш:

— «Гум шав, кӯрӣ», - гуфта ба саг воҳима дод, ки саг аз ҳамла бозистод.

— Биёед канӣ, шумо кӣ, аз кучо омадед, натарсед, ман ҳамин ҷо, саг намегазад, - гуфта марди ришсиёҳи хурсандрӯе хандида истода, онҳоро ба хона даромадан таклиф кард.

Онҳо дар ҷояшон шах шуда, на ёрои гап задан доштанду на мадори рафтан, аз тарс барги бедвор

меларзиданд... Мард ин ҳолро дида, рафта аз дасташон гирифта, ба хона овард, зану кӯдакон ва ҳамсояҳо давида, дам ба дам: «Шумо кӣ, аз кучо омадед?» - гуфта мепурсиданд...

— Ин қадар ба инҳо кана барин часпидед, бас кунед, ки қоматашон рост шавад, - гуфта марди ришсиёҳ ҳамаро хомӯш кунонд.

— Гап зан, писарам, шумо аз кучо омадед, танҳоед ё ҳамроҳ доред, - гуфт ҳалимона сари Нозимро сила карда он мард.

— Мо, мо аз боло, ҳам... ҳамроҳи модарам то санғоб омадем...

— Баъд чӣ қор кардед, чаро модарат наомад?

— Модарам, модарам то лаби об омаду ба об даромад, баъд, баъд гуфт, ки шумо гурезед, ки маро об мехӯрад, мо гурехтем, гандум чида доду...

— Аз кучо?

— Аз даруни об, - гуфтанд онҳо.

— Чӣ хел об одамро мехӯрдааст,- дар таачҷуб монданд ҳама...

Мабодо инҳо девона набошанд, ё дурӯғ гӯянд,- мегуфтанд, байни худ миш-мишқунон.

— Қои модаратон будагиро нишон дода метавонед? – пурсид он мард.

— Метавонам, - ҷавоб дод Нозим.

— Канӣ, хезед, рафтем, ба инҳо ягон ҳодисае шудагӣ,- гуфт ба ду марди ҳамсояаш ва маркабашро оварда, Нозимро савор карду ба ӯ як пора нон дода, ба роҳ баромаданд.

Аноргул то аз чашм паноҳ шудани бачаҳоаш начунбида истод, сонӣ дар фикри аз об баромадан шуд. Аъзои баданаш ях барин хунук, то миёнаш даруни об,

барои тарсонидани бачаҳоаш ба чуқурии об даромаду баромаданааш мушкил.

— «Эй, қуввату дармони бачагӣ, ёрӣ кун»,- гуфта оринҷҳои дастҳояшро ба сангҳои калон, ки нимашон зери сангрзаҳои лаби об монда буд, морвор, хазида-хазида, худро аз об берун кашид. Акнун маргро мунтазир буд. Мабодо он овоз-овози саг нею овози гург буд, чигарбандонамро хӯрда бошад ё сағони деҳа ба онҳо дарафтида маъюбашон кунанд, ба қишлоқ расиданд ё не, шояд ба хонаи одами некхоҳе расида бошанду ягон чиз хӯрда истода бошанд... Кошкӣ, ҳамин хел шуда бошад, меандешид бо худ.

Шаб домони тираашро ба рӯи замин кашида, ҳама чоро дар назар монанди зиндагии ӯ сиёҳ карда буд. Ситораҳо рафта-рафта яллақосӣ мешуданд. Охири шарораҳои умед дар вучуди ӯ бо тапиданҳои сусти қалбаш хомӯш мешуданд. Гоҳо аз хуш беҳуш мешуд. Шояд ягон роҳгузар маро дида, ёрӣ кунад. Не, дар ин шаби торик аз ин ҷо касе намегузарад...

Не, аз зинда мондан, мурданам беҳтар, маро кӣ бемордорӣ мекунад, як умр мӯхтоҷ мешавам, шояд сиҳат шавам... Ҳай вой, ки носозгорҳои рӯзгор ба ман ёр шуданд, тақдир ҳамин будааст, аз тақдир гурехта намешавад»...

— «Оча дар кучой»? – гуфтани овози шинос ба гӯшаш аз дур расид. Ин овоз дар тани бечоншудаистодаи ӯ ҷон пайдо кард.

— Ман ин ҷоям, гӯён ҷавоб дод.

Аноргули нимҷонро дар маркаб савор карда, ба деҳа оварданд. Ӯро то субҳдам дар хонаи гарм хобонда, атола тайёр карда хӯронданд. Саҳарӣ, ба хуш омадан замон, ба атроф дида дӯхта, ҳаросон нидо кард:

— Бачаҳоям канӣ?

— Ҳамин чо, дар пахлӯят, -гуфт зани марди ўро овардагӣ.

— Хайрияте, кӯдаконам зинда монданд, ба мақсад расидам, начот ёфтанд, -гуфт ў. –Раҳмат ба шумо, шумо кистед, ин деҳа чӣ ном дорад? Бо ёри шумо ману фарзандонам умри дубора дидем. Худамро мурда вонамуд кардам, ки писаронам начот ёбанд. Кудрати илохиро бинед, ки худам ҳам зинда мондам...

— Ором шавед, ҳамшира, -гуфт марди ришсиёҳ, -ман Мақсуд ном дорам, ин деҳа Хайркорон аст. Ҳеч боке не, тақдир ҳамин будааст, ҳоло дар ҳама чо аҳвол ҳамин. Иншооллоҳ серию пурӣ мешавад, сабр кардан даркор. Мардуми деҳаи ҳамсоя аз нофаҳмӣ решаи як гиёҳи захрдорро хурда, ҳама фавтиданд. Бехуда нагуфтаанд: «Аз ноумедиҳо бисе умед аст, поёни шаби сиёҳ сафед аст». Мерасад рӯзе, ки ин чодари сиёҳи гуруснагиро субҳи босафои фаровонии неъматҳо маҳв мекунад...

— Кошкӣ, ҳамин гуфтаи шумо шавад. Охир деҳаҳо вайрону хонаҳо холӣ шуданд, - иброз кард Аноргул. – Ман ба он рӯзҳои нек зинда монам ё намонам, писаронам расанд, шуд. Ин рӯзгузаронию зиндагии саҳт маро амон медиҳанд.

— Не, хоҳар, ин хел ноумед нашавед, мерасед то он рӯзҳои нек, - гуфта тасалло дод ўро Мақсуд...

Аммо ин тасаллодиҳӣ рӯзи дигар, вақти ба хок супоридани Аноргул бо аҳли деҳа ба ёдаш омаду дилаш реш шуд. Вай офарин ба ҷонсахтии модар хонда. «Бо чунин аҳвол фарзандонашро аз марг раҳонида, худаширо ба ҳалокат расонид, офарин, ба часоратат, модар! Дар ҳақиқат ту сазовори номи модар будай!...»

Марги бемаҳали модар, рӯзи Насиму Нозимро сиёҳ кард. Акнун дар гирдоби зиндагӣ ба кучо рафтани чӣ кор

карданашонро намедонистанд. Мақсуд бо ҳамдеҳагонаш якҷоя шуда ба Насим маслиҳат доданд, ки молу гови мардумро ба чаро бурда биёранду як бурда нон, «оши ҳалол» ёфта, рӯз гузаронанд. Онҳо ноилоҷ розӣ шуданд.

— Кай хона меравем, ака, биё равем, пешин шуд, гуфта рӯзҳои ба чаро бурдани пода гирия мекард Нозим, ки ин Насимро хуни цигар мекард.

— Майлаш, меравем, - мегуфт ӯ.

Солҳо гузаштанду Насим дар «Хонаи бачаҳо» ба воя расида, хату савод омӯхт, сонӣ кор, баъд ҷанг сар шуд, ки ӯ бетараф намонд. Баъди ҷанг барои шод кардани рӯҳи модари бо хорию зорӣ умр ба сар бурдаву фавтидааш ба деҳаи Хайркорон омад. Деҳа кайҳо вайрону хароб гардида, одамонаш ба ҷойҳои пахтакор кӯч баста буданд. Дар ҷои деҳа хаймаи муваққатии даҳмардаҳои ба чарогоҳи тобистона омада буду халос. Ӯ ба сари қабри модараш рафта, ба зону нишаст:

— Модарҷон, ман акнун фаҳмидам, ки ту чаро «Маро об мехӯрад» - гуфта будӣ, оре, барои зинда мондани мо ҳамчун нишоне аз ту. Шод бод рӯҳат, бо чунин андешаю бузургиат... Тақдир ба ман дасту ба ту амон надод, то ба ту ёру мададгор мешудаму дуоятро мегирифтам...

Насим муддате мисли ҳайкал беҳаракат шуда, рӯзҳои гузаштаи ҳамроҳи модар буданаширо ба ёд оварда, ашки чашмонаш ҷорӣ шуд. Ин ашки афсусу надомат аз гиromидошти ҷасорату бузургмехрии модараш буд.

ШУКРОНА

Шамоли саҳарии тирамоҳ барғҳои ба замин рехтаи дарахтони бесамар, ки дар канори растаи роҳи мошингард шинонида шуда буданд, тела дода, садои гӯшхароше мебаровард. Гӯё барғҳои рехта мегиристанду барғҳои болои дарахтон бо садои форами ба вучуд омадаи худ, ба ҳоли онҳо механдиданд. Насими рӯҳбахши субҳгоҳӣ ва ҳавои тозаи бедуди мошинҳо ҳар нафас аз ӯ мадхӯшӣ аз айшу ишрати шабонаро дур карда, дар вучодаш хушёриро барқарор мекард. Пеши чашмаш гоҳ қадаҳҳои шароб, гоҳ даҳони аз ханда ба баногӯш даридаю дандонҳои тиллоӣ ялаққосии ҳамнишинону қадахгӯиҳои онҳо пайдову нопадое мешуд...

«Саломат бошанд, ҳозирин, рӯзи бадтаринатон ҳамин шаби айш барин бошад, баъди ин боз якчоя нишинем», - гуфта қадахҳо паи ҳам холӣ мешуданду ҳоли хушёрон табоҳ мешуд. Баъд дастҳо ба гарданҳо халқа гашта, чуфт – чуфт шуда, ҳар кас медонисту дави аспаш... Ҷама гӯё мақсадашон айшу ишрат буду тамои, дигар дар сар хаёлеву савдои кори дигар набуд.

Таманно ба болои тахтакурсии назди дарвозаи оҳанине нишаста, айши шаби гузаштаре аз пеши назар мегузаронду кӯшиш мекард, ҳамроҳи кӣ, кай ба ин чо омаданаширо ба ёд биёрад, вале бефоида. Комёб шуданд, дилашон хунук мешаваду оварда мепартоянду мераванд, лозим шудӣ, боз кофта меёбаду... Ба зани чорубдасти дар паҳлӯяш нишаста нигоҳ карду қавокҳои овезони ӯ ва чои ношиносро дида, аввал чуръат накард, сонитар аз ӯ пурсид, «Ҳолаҷон, ин чо кадом корхона?

— Э, дафъ шав, ту барин қиян. Худо маро накушт, ки ту барин қиянҳои чашмсурхи омадагири нобинам.

Дар пояш рост истода наметавонаду боз гап мезанад,
- бо газаб гуфт зан.

Таманно якбора ҳамаро фаромӯш карда, хушёр шуд. Ба хашм омада, ба ӯ нигоҳ намуда, ҳақорат карда хост, боз ба чорӯби дарози дасташ нигоҳ карда, мабодо занад гуфта, андеша карда монд. Ин қадар сабукмиҷоз будааст, як чиза пурсидам, чунин носазо гуфт, агар муноқиша кунам, якин бо ҳамон чоруб зада-зада, хокрӯба барин рӯфта мепартояд. Ин худаиш кӣ, як чорубкашу дағдағаашро бин. Хайр, бало ба паси сараш боз ба милиса хабар надихад, ки ба хушёрхона баранду дар чои қорам шарманда шавам. Бехтараш хомуш нишинам, беҳуда нагуфтаанд, ки «Забони сурх сари сабз медиҳад ба бод». Ин занак модашер барин аз ягон бало наметарсад. Дигар чуръат накард, ки ба ӯ нигоҳе кунад.

Мошини сабукраве омада истоду аз дарунаш ду чавон баромада, пиразанеро, ки базӯр-базӯр роҳ мегашт, аз бозувонаш дошта оварданд. Занак чобукона аз чояш хеста, чорӯбашро як-сӯ гузошту «биё-биё», - гӯён пиразанро чой доду аз паҳлӯяш нишаст.

— Хайр, момачон, мо рафтем, чои шумо ана ҳамин бино, шумо каме дам гиреду баъд ба қабулгоҳ равед,- гуфтанду равон шуданд. Занак якбора ба шӯр омада:

— Ҳой, худобехаварон, ин кампирро партофта кучо меравед,- гуфта чорӯбашро гирифта, аз чояш хест.- Э, садқаи модар шавед, шумо барин чавонмардон.

— Хола, мо роҳгузар, ба қор мерафтем, ки ин пиразан аз чӯйбор гузаштани шуда афтиду диламон сӯхт. Савор карда ба чои мекофтагиаш овардем.

— Бубахшед, додар, ман нафаҳмидам, хаёлам писаронаш мешавед.

— Ҳеч гап не, холаҷон, ҳудо аз ин хел рафтор нигоҳ дорад,- гуфт яке аз ҷавонон.

— Инҳо роҳгузар.- гуфт пиразан.- Хоб майлаш, баҷам, раҳмат ба шумо. Ҳудо шуморо дар паноҳаш нигоҳ дораду хор накунад, мӯйсафед шаведу роҳати фарзандонатонро бинед.

— Намерзад, намеарзад,- гуфта ҷавонон гашта рафтанду, пиразан ўф, гӯён охи пурдарде кашида,кошки, писари ман ҳам зинда мебуду маро парасторӣ мекард, то имрӯз дар ба дар намегаштам.

— Ҳеч гап не, модарҷон, Ҳукумати Шӯро ҳамаро парасторӣ мекунад,-ба кампир тасаллиомез гуфт занак.- хеч кас дар кӯча намондааст. Мебахшед, модарҷон, шумо чӣ ном доред?

— Мани бадбахтро модарам Зиёдамо ном кардааст, ки имрӯз зиёдати шуда дар майдон мондаму ҳама аз ман безору гурезон шуданд,- гӯфт ў,- баъди вафоти писарам келинам маро аз хона пеш кард.

Пиразан ҳикоя мекарду ашки чашмонаш ба рухсо-раҳои ожангдораш ҷорӣ мешуд. Занак бошад, бо лаби рӯймоли докаи дарози сараш оби чашмони пиразанро пок карда, «гирия накунед модарҷон, дар ин ҷо садҳо шумо баринҳоро парасторӣ мекунанд» гуфт.

Таманно ба сӯҳбати онҳо гӯш дода, фикр мекард: «Ё тавба, ин занак чӣ хел одам, аз ғазабаш қариб ман захракаф шаваму бо ин пиразан ин қадар меҳрубон аст. Хайрият, бо кампир андармон шуда, маро фаромӯш кард, фолбин бошад, набошад аз кучо фаҳмид, ки ман аз кучо омадаму чӣ қор кардам. Ба болои дарвоза нигоҳ карду фаҳмид, ки ин ҷо қадом қорхона будааст. Ҷои ман ҳам оянда ҳамин ҷо, ҳамин рафторам бошад, эҳтимол маро дар ҳамин ҷо ҳам, фоҳишаю майзада қабул накунанд».

Ў худашро ба чои пиразан тасаввур карду дилаш якбора тах зада рафт. Оби дидагонаш гӯё оташаки сӯзоне будаанд, ки дар чигараш рехта, чунон сӯзонд, ки як умр фаромӯш накард. «Одам ҳам ин қадар бекадр мешудааст, оварда мепартоянду мераванд. Ман ҳам айнан ҳамин пиразан барин мешавам...

Шавҳарам бефарзандию беоянда будани зиндагиरो бо ман баҳона карда, маро партофта рафт, ман бояд аз ин ҳалокат роҳи халосиро ёбам, аммо чӣ тавр?...

— Бархезед, ба қабулгоҳ меравем, гуфтани зани чорубдаст ба пиразан, Таманно ба фикру хаёл рафтаро ба худ овард. Чӣ, нишаста реша кашидӣ дар тахтаи хушк, канӣ, ёрӣ дех, - гуфт он зан ба Таманно.

Ҳарду аз дастони пиразан гирифта, ба қабулгоҳ бурданд. Духтури навбатдор аллақай дар чои кораш буд. Аз чой хеста, биёед-биёед, марҳамат шинед, ман ҳозир директорро ҷеғ занам гуфта, гӯшаки телефонро бардошта телефон кард...

— Шумо ба ин кас, ба пиразан ишора карда, кӣ мешавед? – гуфт духтур ба Таманно.

— Ман роҳгузар, аз даромадгоҳ ба ин кас ёрӣ додам, акнун ман равам, - гуфту вале рафтан нахост.

— Агар вақтатон бошад, ҳамчун шоҳид иштирок кунед, мо ҳуҷҷатҳоятонро пур мекунему сонӣ меравед.

— Шоҳид, барои чӣ, ин касро ҳабс мекунед?

— Не, ҳабс намекунем, агар нафақа мегирифтагӣ бошад, хешонаш даъво мекунанд.

— Ин занак чӣ? – гуфт Таманно.

— Ин кас намешавад, чунки коргари худамон, бовар намекунанд.

— Ўро аз нафақа маҳрум мекунед?

— Не, дар ин чо нисфи нафақаашро фақат ба худаш медиҳанду нисфи дигарашро ба ҳисоби хонаи бепарас-торон, барои нигоҳубинаш мегузаронанд...

Мана, директор ҳам омад. Пиразан ба онҳо саргузаш-ташро мегуфту онҳо аз ӯ баъзе чизҳоро пурсида, аниқ карда менавишанд. Гуфтугӯи онҳоро Таманно гӯш намуда, як меҳру муҳаббат нисбат ба он пиразани дар чорсуи бекаси монда, дар дилаш пайдо мешуд. Оқибат Таманно мақсадашро дар назди ҳозирон изҳор кард:

— Модарчон, биё рафта ҳамроҳи ман зиндагӣ мекунем. Ман як хонаи сеҳучрагӣ дораму худам танҳо, хама чиз муҳайёст.

— Не, духтарам, маро бурда чӣ кор мекунад, як дар-ди сари зиёдатӣ.

— Ҳа, маоши худат барои нӯшидану кайфу сафо камӣ кард, ки боз ин касро бурда, аз нафақааш бисёртар нӯшӣ, - якбора ба шӯр омада гуфт он зан.

— Ин хел нагӯед, холаи Маҳинабону, мумкин ин ду танҳо якчоя шуда, ба якдигар одат карда, зиндагӣ кунанд. Пиразан худоро шукр, худаш гашта метавонад, ба чои лозимӣ рафта меояд. Шумо аз кучо медонед, ки ин кас майзада, одами дуппа дуруст, ба ин хел кори нек кам одам ёфт мешавад, ки чуръат кунад, - гуфт духтур.

— Аз чашмонаш маълум, - гуфт норозиёна Маҳин-бону.

— Не, ин хел бошад, мо розӣ шуда наметавонем, сархам шудани Таманноро дида, аз суханони холаи Маҳинабону ба шубҳа афтада гуфт директор. —Агар шумо дар ҳақиқат ин пиразанро ҳамчун модар қабул намуда, парасторӣ карданӣ бошед, мо ӯро муваққатан ба беморхона гузаронида, дар қайди худамон намегирем, шумо ҳуччатҳои лозимиро тайёр карда истед, одамони

махсус рафта хонаатонро мебинанд. Ва агар худаш розӣ шавад, шумо омада ӯро мебаред, набошад, мо нисбати тақдир ин кас бетараф буда наметавонем.

— Чӣ хел хуччат биёрам? – гуфт Таманно каме рӯҳ гирифта.

— Ман навишта медиҳам, - гуфта духтур қаламу қоғаз ба даст гирифт...

Сипас, директор ба Таманно таъкид кард, ки «Хоҳарам, шумо нағзтар фикр кунед, боз пушаймон нашавед, агар ӯ бемор шавад, пасту баланд карда нигоҳубин намудан лозим мешавад. Вале агар барои бо шумо зиндагӣ кардан розӣ шавад, мо номи ин касро ба рӯйхати хазинаи «Ёрӣ ба бекасон» ва «Шафқат» менависем. Дар ин ҳолат ба шумо мувофиқи ҳимматашон ёрӣ медиҳанд, боз аз ҳисоби худамон ҳам.

— Ба ман ҳеч хел ёрӣ лозим нест, маошам кифоя, фақат розӣ шаваду ҳамроҳи ман равад, модари худам барин нигоҳубин мекунам, - ба пиразан нигариста гуфт Таманно ва аз дар баромад...

Вақте ки Таманно аз кор омад, тӯрхалтаи картошка овардаашро паси дар гузошта, болои курсии мулоими тақдор нишасту хаёломез ба фарши шустагӣ нигоҳ карда, дар ҳайрат шуд. «Инро кӣ шуста бошад, кӯдакон дар мактаб, модарам наметавонад...»

— Ҳа, бачам, омадӣ, -гуфт Зиёдамо аз хонаи дигар баромада. Албатта, хеле монда шудагистӣ. Оҳо, боз ин халтаро бардошта овардӣ, камтар нагирифтӣ!? Ман ҳозир, турхалтаро ба ошхона бурда монам.

— Не, ман худам мебарам, ин вазнин,- гуфта Таманно тӯрхалтаро бурда дар ошхона монду сахариин дар дами дарвозаи қабулгоҳи «хонаи бепарасторон»

вохӯрданашонро ба ёд овард... Акнун ба худ меболид, ки дигар танҳо нест, мунису хамсӯҳбат дорад...

— Ана чой, - гуфт кампир чойники чой ва пиёларо ба пеши Таманно гузошта, ба паҳлӯяш нишаст. Ин қадар ба хаёл рафтӣ, як пиёла нӯш, хозир хӯрок ҳам тайёр мешавад.

— Фаршро кӣ шуст, ягон ҳамсоя омада буд? – гуфт Таманно чойро ба пиёла рехта истода.

— Худам, - гуфт Зиёдамо, - аз хӯрда хоб кардан безор шудам.

— Чӣ хел? – якбора ҳайрон шуда боз пурсид ӯ.

— «Аз одами бекор худо безор» - гуфтаанд, бачам. Аввалҳо худамро хеле фартуту афғор хис мекардам, холо боқувват, пушту канат ёфтагӣ барин, бекор нишаста наметавонам. Кор хуб аст, андармон мешавам.

— Бехуда ташвиш кашидед, худатон хуш надореду чӣ кор кардед?

— Эҳ, бачам, «Дил хоҳад, аз чашми кӯр об меравад».

— Ман шуморо барои шустани фаршу қору бор наовардам. Худам ҳамаи корхоро мекунам, шумо фақат болои поятон гашта тавонед, барои ман бас, биёям, ки дар хона бошед шуд.

— Ман одат кардам бачам, бекор истода наметавонам, охир ин корҳои ман мекардагиро кӯдакон ҳам мекунанд. Вақте ки омадани туро интизор мешавам, худоро сад шукр мегӯму дуои қони туро мекунам, ки маро аз чорсуи бекаси раҳонидӣ... Дар симои ту бачаи худамро мебинам...

— Майлаш, модарчон, хафа нашавед, лекин кам кор кунед. Намедонед, ки ман шумо ту чӣ хел миннатдорам. Маҳз бо маслиҳати шумо Умедаю Хуршедро аз «Хонаи

бачаҳо» гирифтам. Хонаи мо ҳам монанди хонаи ҳамсоҷа серғавго, бо онҳо машғул шуда, намедонам вақт чӣ хел мегузарад.

— Бале духтарам, чӣ хел гузаштани вақтро намедонӣ, шаш сол шуд, ки якҷоя зиндагӣ мекунем... Насиб бошад боқимондаашро ҳам якҷоя мегузаронем.

— Ту аз ман дида ба кӯдаконат аҳамияти бештар дех, то ки ба ту меҳру муҳаббат банданд. Фарзандонат оянда доранд, тақдири пиронсолият ба онҳо вобаста мебошад. Ва агар дӯстат доранд, хор шудан наемонанд.

— Не, модарчон, ман гуфтани ҳастам, ки ҳамаатонро баробар дӯст медорам. Агар онҳоро фарзанд хонда бошам, шуморо модар хондаам. Иншоолоҳ, ки ман шуморо ба нияти неку умеди хушбахтӣ оварда будам, умедам барбод намеравад, «нияти нек ними давлат аст» гуфтаанд.

— Илоҳим бачам, ҳар муроде, ки дар дил дорӣ, ба муроду мақсад расӣ.

— Хуршедро тӯй кунему мо ҳам ин лаззати зиндагиरो чашем.

— Ҳа, кошкӣ, лекин то ӯро тӯй кардана сабзаи хоки гӯри ман як вачаб мешавад. Лекин ту ҳам тӯй карда, монанди ман нашавӣ. Шукрона мекунам, ки Хуршед ҳурмату эҳтиромат кунад...

— Модарчон, аз ӯ дилам пур, намебинӣ баъзан вақт як гапҳое мегӯяд, ки одами калони рӯзгордида барин.

— Гап дар ин не, духтарам, эҳтиёт шудан даркор, ки бо бачаҳои дайдуи кӯчагард гашта, одатҳои бадро ёд нагирад.

— Ҳа, рост мегӯӣ, модарчон, худо нигоҳ дорад аз он корҳо...

Медонӣ, вақте ки якҷоя то гузаргоҳ меравему Хуршедҷон «хайр, оча» гӯён ба сӯи мактаб меравад, сарам ба осмон мерасад. Дигар ба модарони аз дасти бачаҳояшон гирифта рафтаистода ҳасад намебарам.

Шукр, ки ман ҳам модар ҳастам, ба орзӯям расидам, аз ин пас, аз дунё умеди воле надорам.

ДАВОМИ УМР

— Аз байни шумо яке бояд раиси колхозии «Байраки Октябрь»-ро ба ўҳда гирад, - гуфт Наталя, - мӯйҳои зарди тиллоранги ба пеши чашмонаш парешоншударо барзада, ба «талабагон», ки аксар занони 19-25 солаи шавҳардор буданд. Аз ин таклифи ногаҳонӣ талабагон, ки барои ба мактаб омадан доим дар таъкиб ва тарсу ҳарос буданд, вучудашон ба ларза омад.

— Чӣ ин қадар тарсонӣ ҳаросон шудед. Дар ноҳияи Мӯъминобод аввалин зане, ки раис мешавад, аз байни шумо бошад, чӣ бадӣ дорад? – гуфт боз муаллима. Талабагон, ки аз шунидани ин гап онҳоро якбора воҳима зер карда буд:

— «Мо кучою раисӣ кучо? Аз қонамон сер нашудем, ки сари бедардамонро ба дард андохта, раис шавем. Ҳама атроф босмачию кӯрбошӣ, бою муллобачаҳои ба хуни мо ташна. Занаки раисшударо зинда ба зинда пӯст мекананд», - гуфта рӯймолҳои ба гарданҳояшон овезонро ба гирди манаҳояшон чунон печониданд, ки фақат чашмонашон намудор буди ҳалос.

— Муаллима Наталя Семёнова, ки чунин ранг гирифтани аҳволи талабаҳоро надида ва тарси онҳоро хис накарда буд, чунон бо завқ хандид, ки аз чашмонаш ашки шодӣ берун шуд. Ин хандаи бемавриди муаллима ирода ва нангу номуси занонро бедор кард, ки яке аз онҳо рӯймолашро кушода ба муаллима чашмак зада, бо сараш ба сӯи Санавбар ишора карда гуфт:

— Эҳтимол Санавбар хаваси дар вазифаи аввалааш кор кардан дошта бошад, ки ин қадар ба андеша рафтааст. Саводаш ҳам ҳаст. Дар давраи раисиаш хондан ва навиштани ҳатти форсиро аз «Таккариш» омӯхтааст. Ҳама якбора хандиданд. Аз ин суханони нешдор, Санавбар аз хоб бедор шудагӣ барин, чашмони сиёҳи зебоашро калон-калон кушода, - «Ман... чӣ хел? – гӯён ҷайрон шуд.

— Нав халос шуда буду боз ташвиш калон мешудагӣ барин. Акнун «раиси мардакҳои колхоз мешавад», - гап парронд касе.

Муаллима, ки ба баҳсу мунозира гузаштани талаба-ҳояшро бодикқат гӯш мекард, давоми мунозираро муносиб надида, аз ҷой хеста гуфт:

— Акнун одами ба ин вазифаи душвор ва пуршараф пешбарӣ мекардагӣ ҳам ёфт шуд. Ман ба одамони дахлдор маслиҳат карда, номзадии Шуморо нишон медиҳам. Ҳоло бевақт шуд, ба хонаҳоятон равед! «Ҳамсинфон» пичинг зада, - «Вазифа муборак!» гӯён баромада рафтанд. Наталя Санавбарро барои ҳамроҳ ба хона рафтан мунтазир карда, ҳудаш дари синфхонаро маҳкам кард. Паҳлӯи ҳам қадам зада, ба сӯи хонаҳои поҳсагин, ки чанд сол пеш аз нури озодии Инқилоб равшан шуда буданд, мерафтанд. Санавбар таънаю маломатҳои занони ҳамқишлокиро ба ёд оварда, охи

сарде кашид. Мехост ҳамсӯҳбате бошад, ки ба ӯ рози дил гуфта, дили пураламашро каме холӣ кунад. Наталя аз таги дили ӯ бохабар будагӣ барин пурсид:

— «Таккариш» - аш кӣ буд? Ту дар хонаи вай чӣ кор мекардӣ? Мехондӣ ё хизматгорӣ мекардӣ?

— Эҳ, ин ҳикоятест дароз, аз бадбахтии ман, аз гуфтаниш чӣ фоида, аҳволи ман беҳ намешавад. Заҳми дилам тоза нашуда, бадтар мешавад.

— Хайр, ихтиёрат, лекин аз нагуфтан ҳам фоида нест. Ана, расидем, биё дар хонаи ман як дам нишаста сӯҳбат мекунем, баъд меравӣ! – гуфт Наталя. Санавбар чун оҳӯи аз дарранда рамидагӣ якбора аз ҳамсӯҳбаташ як-ду қадам дур шуда, тамоман меҳмон шуданро рад кард. Наталя аз рафтори ӯ ҳайрон шуда, пурсид:

— Воқеан, чаро ҳеҷ кас ба хонаи мо намедарояд. «Одамкушхона» барин ҳама аз даромадан меҳаросанд?

— Чунон саволҳо медиҳӣ, ки ман то субҳ дамидан ҷавобашонро гуфта наметавонам. Биё, бехтараш ба хонаи мо меравем. Ту аз ягон бало наметарсӣ! Ба ҳамаи саволҳоят ҷавоб гирифта, баъд омада дам мегирӣ, холо аввали шаб аст.

— Чӣ хел бало? –боз савол дод Наталя ҳиҷолат кашада, раҳравон.

— Мешавад, мешавад, - гӯён Санавбар ӯро кашолақунон ба хона бурд. Ҳанӯз ба назди дари хавлӣ нарасида, ак-аки саги бадхашм дили Наталяро ба воҳима овард. Санавбар аввал худро ба сағ «шиносонида» ӯро ором кард, баъд дарро кушод. Биё, натарс, ором шуд, - гуфт ва ба сахни хавлӣ даромаданд. Модараш, ки аз ғазаби «посбон» хавотир шуда буд, ба долон баромад.

— Оҳо, меҳмон омад, — Наталяро бо духтараш дида ба истиқболи онҳо баромад пиразан.

— Канӣ модарчон, бибихалифаҳои пирро ба хона дароред! – гуфт Наталя хандида, ки аз мазаммати пиразанҳо бохабар буд.

— Марҳамат-марҳамат, чонам катӣ, -гуфт пиразан.

— Духтарам зиёфати фақиронаи моро айб накунад, ба шавлаи табақ ишора кард, ки аз биринчаш дида ду-се баробар алафу гиёҳҳои баҳорӣ бисёр дошт.

— Фақирона не, шоҳона гӯед, модарчон. Фақирӣ тамом шуд, акнун шоҳу гадо баробар.

— Эҳ, духтарам, то ин шӯру ошӯб тинч нашавад, озодию баробарӣ аз кучо! – пиёлаи чои субинак (кокутиро) дароз карда, -гуфт пиразан.

Гирди дастархон, зери нури чароғи керосинӣ сӯхбат тафсиду ба ёди Санавбар саволҳои турнақатори муаллима омад. Санавбар ҳарчанд дили бе ин ҳам пурғаму андӯҳи модарашро озор дода, чароҳаташро тоза кардан намеҳост, вале ночор, илтиҷоомез ва бахшишшоҳона ба сӯи ӯ нигариста, гап сар кард:

— Аз камбағалию бенавоӣ падару модарам барои аз дасти гуруснагӣ начот ёфтанд, маро ба болои се зан ба Қувватбой ба шавҳар доданд. Дар чордахсолагӣ чӣ медонистам, ки маро ба шавҳар додаанд. Ҳаёл мекардам, ки маро ба меҳмонӣ ба хонаи ягон хешам бурдаанд. Зани калонии бой як ҳафта маро таълими одобу ҳурмату эҳтироми шавҳардорӣ омӯхт. Ман ин таълими «Бибиотун»-ро як бозии кӯдакона пиндошта, ба он чандон аҳамият намедодам. Баъди ин таълим, вақте ки бой ба ман овора шуд, ман моргазидагӣ барин доду фарёдқунон ҳама аҳли хонаводаи бойро, ки дар хоби ғафлат буданд, бедору безобита карда гурехтам. Он «ачӯзай» пир маро дар дами дарвоза, ки хучрааш

дар паҳлӯи он буд, дастгир карда, кашолақунон ба хона бурд. Аз мӯйҳоям дошта чунон ба тарафи ҳудаш кашид, ки ба хаёлам дар сарам ягон тор мӯй намонд. Дар ҳоле, ки бой рӯ ба рӯ ва занҳояш маро иҳота карданд: «Пирхари таккариш» -и беинсоф маро мекӯшед гуфтам. Маро аз дасти ин пирзол гиред, мӯю рӯямро канда, сару рӯямро хуншор мекунад». Бой барои маро осудаю ба ҳудаш ром кардан ба бадани чун саночи пуфкардашудаи бибиотун се-чор қамчин зада, шумо хизматгори Санавбар ҳастед. Аз пагоҳ ӯ «раис»-и шумо. Ду зани дигари вай зери долон оҳиста-оҳиста «Таккариш», гуфта ҳиқ-ҳиқ хандида, бо рӯймолҳояшон даҳонҳояшонро дошта, сӯи мо нигоҳ мекарданд. Бо ҳамин ба тақдир тан дода, ман раиси занҳо шудаму Қувватбой бошад, номи аслиаш гум шуда «Таккариш» ном гирифт. Ман аз бефаҳмӣ баъзан калонгарӣ карда, раис шудам гуфта ба корҳои хона эрод мегирифтам, ба занҳои бой ин хел кунеду он хел гӯён амр меодам.

Аз ин хислат дили садрешӣ модари Санавбар, ки ба гудозиш омада буд, дигар тоқат накарда, об аз дидагонаш чорӣ шуд.

— Кошкӣ, мани сарсаҳту раҳматиӣ падарат дар ивази ту озуқа нею заҳр гирифта меҳӯрдем, ки хорию зории ту ро бо чашми худ намедидем. Падарат пеш аз мурданаҳ васият карда буд, ки акнун рӯзҳои неку серию пури дар пеш аст. Ман нарасидам, ту шояд бирасӣ. Соли серӣ нон, ки фаровон шуд, як пора бурда ба сари қабри ман бимон, то мардум бидонанд, ки ман аз гуруснагӣ мурдаам ва ба қадри нон бирасанд. Духтарам инро ҳаргиз фаромӯш нақун.

— Вақте хуррият шуд, ҳокимияти нав молу мулки Қувватбойро давлатӣ кард. Як қисми хонаю ҳавлашро

идораи колхоз карданд, - андак охи сабук кашида, суханаширо давом дод Санавбар. Бой дигар тоқат накарда, як ҳафта баъд мурд. Марги ӯ дар байни занҳояш, барои соҳиб шудан ба чизу чораи дар хона монда ҷанҷол, мӯйканию рӯйкани калон ба вучуд овард. Азбаски бой фарзанд надошт, ворис ва нону оши ба арвохи ӯ меодагиро ба зиммаи бародараш гузоштанд. Баъди оши соли Қувватбойро додан, бародараш Зардак ба дастаи босмаҷиён навкар шуда рафт. Хонаи ӯро идораи колхоз кардану хонаи бародарашро ба ту ва шавҳарат доданд. Аз тарси Зардак ба хонаи шумо касе намедарояд, шумо бояд эҳтиёт шавед!

— Ана гап дар кучо будааст, - фикр кард худ ба худ Наталя.

— Ман аз зиндон озод шудагӣ барин, ба ҷанҷолу хархашаи хонаи бой аҳамият надода, либосҳоямро гирифта ба хонаи ҳудамон, назди модарам омадам. Чи тавре, ки медонӣ аз ночорӣ, мӯҳтоҷии ҳезуму осиебравӣ модарам Дарвешалии бекасуқӯйро хонадомод кард. Соҳиби фарзанд шудем, - Санавбар Орзуи сесолаи дар хоби ноз бударо нишон дода, нақлашро ба охир расонд.

— Воқеан Дарвешали кучост? – пурсид Наталя.

— Ба Кӯлоб барои овардани гандуми тухми улов фармудаанд, ӯ ҳам рафтааст, шаш рӯз шуд хабаре нест.

— Оҳо, ҳа нагуфта субҳ медамад. Хайр, ман акнун равам, мабодо, шавҳарам омада бошад, хуб намешавад. Хайр, шабатон ба хайр! – гӯён Наталя хеста равон шуд. Ҳар қадар Санавбару модараш хоҳиш карданд, ки ҳамин ҷо хоб кунад, Наталя розӣ нашуд.

— Ин урусо аз ягон бало наметарсанд, шабу рӯзашон як аст, - гуфт модараш ба Санавбар, баъди рафтани ӯ.

Нисфирӯзӣ се савор омада, дар назди анбори колхоз, ки деҳқонони аз улав омада ҳам дар он ҷо бори хархояшонро фуруварда, ба кӣ супориданашонро надоништа, нишаста буданд, қарор гирифтанд.

— Раис кучост? – баъди салому алейк пурсид яке аз саворон. Деҳқонон чанд рӯз беист роҳ гашта, мондаю шалпар буданд, ба даҳон об гирифтагӣ барин, лом намегуфтанд. Боз ҳалимона саволашро такрор карда, - ман раиси ревком, ин кас Марков – мудири шӯъбаи кофтукови чиноятӣ- худашонро шиносониданд. Ин дам Наталя ва Санавбар, ки аз дер омадани деҳқонони ба улав рафта хавотир шуда буданд, одамони дар назди анбор чамъ шударо дида, омада расиданд. Аз гарму ҷӯшон вохӯрӣ кардани Наталя ва раиси ревком маълум буд, ки шиноси наздиканд. Пас аз вохӯрӣ раиси ревком аз Наталя пурсид, ки ту ҳам намедонӣ, ки раиси колхозатон дар кучост?

— Ба ким-кӣ гандуми тухмии дар анбор бударо фурухта, аспӣ колхозиро гирифта, ба кучое ғайб задааст. Мо бояд раиси нав интиҳоб кунем, -гуфт Наталя.

— Мо ҳам як ҳафта боз зану фарзандонамонро надидем, колхозчӣ шуда аз ҳама мондем,- аз хомӯшӣ ба шӯр омаданд, деҳқонони аз улав омада.

Ҳозир аз сад раис барои халқи гурусна як халта гандуми тухмӣ авлотар аст, лекин бе раис ҳам намешавад. — Хайр, шумо номзади муносиб доред?, - пурсид раиси ревком.

— Бале, ин дафъа мо Санавбарро раис интиҳоб мекунем. Шумо чӣ мегӯед? - ба колхозчиён, зану мардҳои

деха, ки аллакай ҳама чамъ шуда будаанд, рӯ оварда гуфт Наталя. Ҳозирон яке хайрон, дигаре хандон ба якдигар нигоҳ карда, боз хомӯш шудаанд. Ва Наталя касе, ки тарафдор бошад, хоҳиш мекунам даст бардорад, гуфта худаш дасташро боло кард. Паи ҳам ҳозирон даст бардоштанд. Ягона бетараф Дарвешалӣ буд, ки аз раис шудани занаш метарсид, ки ягон бало ба сараш наояд.

— Не, ман наметавонам, ин чӣ хел мешавад, ман ҳеч чизро намефаҳмам, раиси осон нест, - гуфт Санавбар.

— Нағз намешавад, хоҳарам, ба Шумо Наталя Семёновна ёрӣ медиҳад, боз мо ҳастем, омада мефаҳмонем. Ин барои Шумо имтиҳони чиддӣ аст. Аввалин зане, ки раиси колхозро ба ӯ бовар карда месупорем, туй, - ба ҳозирон рӯ оварда гуфт раиси ревком. Акнун аз паи коратон шавед, гандумро қабул карда, ба шудгори замин тайёрӣ бинед. Халтаю хурчинҳои гандум, ки ҳамаш яквазна будаанд, бе тарозу онҳоро Санавбар, бо маслиҳати муаллима қабул карда, ба анбор рехта, дарашро маҳкам карду Дарвешалиро қаравул таъин кард. Бо ду ҷуфт барзагов заминҳои колхозро шудгор карда, ба кишт тайёр кардан номумкин буд. Бинобар ин бо деҳқонони барзагов дошта маслиҳат карда, аз ҳосили гандум музд ваъда карда, ба шудгор чалб карда шуданд. Ин гап: «ба барзагов колхоз музд медиҳад» зуд паҳн шуда, сабаби аз дилу чон бо қувваи дучандон ба шудгор сар кардани деҳқонон шуд, ки дар мӯҳлати кӯтоҳ кишт ба охир расид.

«Занро мӯяш дарозу ақлаш кӯтоҳ мегӯянд» - инро мӯяш ҳам дарозу ақлаш ҳам расо-мегуфтанд ба Санавбар, пешравию колхозро дида. Рӯзгор пеш мерафт маҳрумияту хориho поён ёфта, рӯзи шодмонию сурур наздик мешуд. Муваффақиятҳои колхозии «Байраки

Октябр» гаши душманони сохти навро меовард. Онҳо хостанд чазои ин зани «беақл»-ро диҳанд. Боре Санавбар болои саманди бодпо, лаб-лаби гандуми нимрасида, аз макри душманон беҳабар ба маркази район, ба маҷлис роҳ пеш гирифт. Ӯ дар вазиши мавҷҳои гандумзор шиками сери мардум, табассумҳои ширини кӯдакон, орзуҳои чандинсолаи пирони хирадро, ки чомаи амал мепӯшиданд, медид ва ба худ мегуфт: «Аз ноумедиҳо бисе умед аст, поёни шаби сиёҳ сафед аст». Имсол ҳам ҳосили хуб мешавад. Бо чунин андешаҳо аз сангоби Алот гузашта, ба деҳаи вайроншудаи Чорбоён расид. Ҳангоми аз байни деворҳои харобшудаи деҳа гузаштан саманд аз чизе рамида, гӯшҳояшро рост карда, аз ҳаракат монд. Чашми Санавбар ба чашмони шинос ва рӯи бо сари дастор пӯшонидашудаи Зардак бархӯрд. Як вақтҳо додаршӯй буданашро ба ёд оварда, салом дод, вале ба ҷои аллейк: — Ҳа, раис, ба кучо? Саломи туро ҷавоб гуфтан гуноҳ аст, маро бисёр мунтазир кардед, - гӯён Зардак ба арбада сар кард.

— Салом қарз аст. Ба район, ба маҷлис, - ҷавоб дод Санавбар.

— Маҷлисро дар ҳамин ҷо мегузаронем, давоми раисиатро ту беимон дар дӯзах мегузаронӣ, - захрҳандае карда гуфт Зардак, тапончаашро бозӣ доронда. Санавбар ба сараш оби хунук рехтагӣ барин ба худ омада, фаҳмид, ки ба макри душман гирифтор шудааст.

— Канӣ, гап зан, ин колхоз ба Шумо чӣ ваъда кард, ки ҳама пашшаҳои ҳаромхӯр барин ба колхоз часпидед. Ҳама чиз дар байни шумо умумӣ аст, мегӯянд. Эҳтимол ту ҳам умумӣ бошӣ, ки дар зини асп намегунҷӣ. Мо шумо кофирони беимонро кушта, колхозҳоятонро оташ мезанем, - ба додзани гузашт Зардак.

— Аввалаш ин, ки мо аз шумо имон наметалабем, дуҷум ин, ки колхоз ба мо он чӣ ки мехостем, дод. Замину об, озодӣ, акнун барои худ меҳнат мекунем, барои шумо барин муфтхӯрҳо не, - гуфт Санавбар хандида. Шумо кистед, аллакай худатон мурда истодаеду маро чӣ хел мекушед. Аз сояи худатон метарседу боз колхозхоро оташ заданиед, - гуфт дар баҳс мағлубшавии рақибро фаҳмида.

— Мо, ана ин хел мекушем, - гӯён ба шиками Санавбар ду тир холӣ кард.

— Акнун сағ барин чон дех! –хитоб кард Зардаки қотил ва часади ба хун оғуштаи ўро аз болои асп афтонда, ба чоҳе, ки барои обнигоҳдорӣ канда шуда буд, тела дода, худаш ба асп савор шуда гурехт.

Дили саршори муҳаббату орзуҳои ширин, хоҳони ривочу равнақи сохти колхозӣ, аввалин раиса дар райони Мӯъминобод аз тири душманҳои Ҳукумати Шўро аз тапидан монд. Баъди як ҳафта турбати ҳавлгирифтаи ўро аз чоҳ бароварда, дар қабристони деҳа дафн карданд. Вақте аспи Санавбарро коркунӣ идораи кофтукови ҷиноятӣ меовард, аз кучо овардани аспро аз ў пурсиданд. «Инро аз Зардак гирифтаам гуфт ў. –Вай онро ба он тарафи дарёи Панҷ мебурд». Ўро хангоми гурехтан захмдор карда, дастгир карданд. Модари Санавбар сари Орзуро ба канор гирифта, чунон нола мекард, ки агар сад Зардак дар як дам мемурд, дилаш тар намешуд.

Орзу чун давоми умри Санавбар Ғуломова ба ҳаёти фирӯз комёб шуда, аҳлона меҳнат ва хизмати Ватанро карда омад...

БАНГӢ

Бигир кордчаатро, ман чӣ медонам, ки ин хел мешавад, - гуфта ба зорӣ даромад Ҳасаналӣ.

— Не, чуқуртар халондан даркор, қишлокии даҳоняла, ҳозир шикамбаатро чок мекунам, ту киро фиреб мекунӣ! Медонӣ, ки тухми вай чанд сӯм меистад, пулаш ҳам як навъ, ёфтанаширо намегӯӣ, ба кӣ фурӯхтӣ?

— Ба ҳеч кас нафурӯхтам, дуздиданд ҳамаашро. Ман ба ту махлуқ гуфта будам, ки аз ӯҳдааш намебароӣ, шикорчиёнаш бисёр, дилат пули ғафс хосту... Даҳоняла, охир пул аз лаби об намеояд, хато кардам, ки ба ту бо-вар кардам, - гуфт якбора аз ғазаб паст омада Бердии бангӣ.

— Ман чӣ донам, ки ба умеди пул шуда дар чунин бало мемонам, пулаш ҳам дар гӯр ҳудаш ҳам, - сархам шуда гуфт Ҳасаналӣ.

Вақте ки Ҳасаналӣ ба нашъаҳои дар порӯзамини сояхома намнок кардааш об дод, беҳи онҳоро нарм мекард, нашъунамояшонро дида завқ мебурду банчаи пул пеши чашмонашро мегирифт: «-Ана пул дар кучо будаасту ман кор кофта гаштам. Ба қавле «об дар кӯзаву мо ташналабон мегардем». Се-чор сол тайёр карда фурӯшам, ҳам мошин мехараму ҳам хона месозам. Соҳиби ҳама чиз мешавам, барои як маоши ночиз аз саҳар то бегоҳ кор кардан ба дилам зад».

— Ҳа, Ҳасаналӣ, чӣ гашта истодаӣ, корро партофтӣ, ин қадар фикр мекунӣ, саломатиат чӣ хел?

— Мешавад, шукр нағз, як сол шуд кор намекунам, як шаҳрро тамошо кунам гуфта омадам. Чашмони рафиқонат ин қадар сурх? Чӣ кафшергаранд ё арақ нӯшидаанд?

— На ину на он, Ҳасаналичон, инҳо бангӣ, дуд задагӣ, дунё дар назарашон чарх зада истодааст...

— Мирчон, намедонӣ ҳамон гиёҳ кай мерасаду медаравӣ?

— Медонаму, лекин аз пешаш набинӣ, чӣ медонӣ, ки расидааст ё не.

Ман гӯям рафта даравӣ, нарасида бошад-ҳеч кас намеҳарад, санчидан даркор.

— Ҳозир тар аст, чӣ хел месанҷед?

— Агар хоҳӣ, ман роҳашро медонам, рафта месанҷем, расида бошад, гирифта хушк мекунию ба касе, ки ваъда карда бошӣ, медиҳӣ, лекин медонӣ, бисёр қиммат аст!

— Набошад кай меравем, санчида нишон медиҳед?

— Ҳар вақте ки ту хоҳӣ, ман тайёр, меравам.

— Биё, ҳамин рӯз меравему мебинед, маро аз ташвиш халос мекуни, чӣ гуфти? Ман бекор, чандон зарур нест дар шаҳр гаштанам, пагоҳ боз меоям.

— Майлаш, мо ҳам бекор гаштем. Оҳо, соат ёздах, хозир автобус меравад, агар ба инаш савор шавем, бо охирионаш гашта омада метавонем.

— Кучо меоед, шаб меистед, пагоҳ сахарӣ меоед!

— Не, омадан даркор, дар хона ташвиш мекашанд, рафтем.

— Як бало карда дароём шуд, дар роҳ одамон мефароянд, курсиҳо ҳолӣ мешаванд, як ҳалта дар дасту ду кӯдак аз қафояшон, ҷои чанд касро банд мекунанд. Кӯдакони бо автобуссаворӣ калон мекунанд, дар як ҷо шинед намешавад!?

— Бекор мондагӣ, ба аёдати волидайнашон мераванд, Мирчон.

— Э, падару модарашон, ки мефорид, чаро шавҳар мекунанд, истанд дар хонаи падару модарашон.

Автобус ба пеш ҳаракат мекард, дарахтони қатораки ду бари роҳ ба қафо мегузаштанду Ҳасаналӣ бо дӯстонаш торафт ба қишлоқ наздик мешуданд...

— Ин чо ҳаво тоза, дар шаҳр аз бўи ахлоттӯдаю дуди мошин нафас кашида намешавад. Хайр, Ҳасаналӣ мо дар ҳамин чо нишаста дам мегирему тамошо мекунем, ту рафта аз баргҳояш камтар гирифта биёр.

— Биёед, рафта дар хона мешинем, як пиёла чой менӯшем, ин қадар роҳ омадему нахӯрда меравед?

— Не, вақти чойнӯшӣ нест, бегоҳӣ шуд, гашта рафта даркор, ту тезтар рафта биёр, автобус наравад!

— Аз ин чо ҳамаи қишлоқро дидан мумкин, хонашон дар кучо бошад?

— Ҳамоне, ки дар ҳотааш ғарами коҳи кӯҳна дорад. Нигоҳ кун, ана, худаш ҳам рафт, дар пушти ғарами коҳ будааст чои коридаш.

— Фардо бегоҳӣ омада, ҳамаашро гирифта мерафтем.

— Не, Салимбег, саросема нашав, фардо биёяд аниқ мефаҳмад, ки кори мо аст. Се рӯз пас, шабона ҳардуятон меоеду нағзакак медараведу гирифта меравед!

— Ҳасаналӣ, тез биё, дер шуд, автобус меравад, канӣ ба ман деҳ.

Ҳа, қариб омадаӣ, мо инҳоро бурда бо дарзмол хушк карда дуд мекунем, шаш-ҳафт рӯз пас даравида гири мешавад. Хайр, мо рафтем, агар дертар даравӣ қувватнокиаш хубтару бехтар мешавад.

— Медонӣ, акаи Бердӣ онҳо рафтанду ман гашта хона рафтам. Як ҳафта пас даравида оварданӣ будам, аммо як саҳарӣ рафта дидам, ки ҳамаашро шабона касе бурдааст.

— «Бовар накун ба дӯстат, коҳ чо кунад ба пӯстат» - Онҳо аз баландӣ истода нигоҳ карданду ту рафта овардӣ, чояшро диданду шабона омада бурдаанд. Ҳайвон, ҳамон бегоҳӣ чамъ карда мегирифтӣ мешуд, аз пешаш бинем гуфта, чояшро диданд.

— Ана онҳо барои чӣ аз пешаш медиданд, мани аблаҳи гӯл ба он айёрон бовар кардам. Ҳайр, ман чӣ донам, ки онҳо чӣ мақсад доранд. Як рӯз ба назди Мир рафтам, ҳамон рафиқонаш ҳам чашмҳо сурх дароз кашида механдиданду бод мешикастанд, баҳуда-беҳуда ба ҳар як гапи бекора механдиданд. Оби даҳону биниашон ба ҳарсӯи пош мехӯрду хари ба хок ғелхӯрдаистода барин болои қолин ғел мезананд, аз одамгарӣ баромадагӣ буданд. Аз Мир пурсидам, ки инҳо чӣ кор карданд? Вай гуфт, ки инҳо аз ҳамон гиёҳ кашидагӣ. Ин як чизи расво будааст, афсӯс, ки нафаҳмидам, одамро аз одамгарӣ мебаровардааст.

— Кӯр як бор ба чоҳ меафтад, дафъаи дигар, ки коридӣ, хушёр мешавӣ, эҳтиёт мекунӣ.

— Не, ба ҳафт пӯштам васият мекунам, ки дигар ба ин кор даст назананд, аз чонам сер нашудаам.

2. ЛАҶТИФАҲОИ ШИШИМАДОД

«Сафари қиёмат»

— Одамон, барои чӣ тамоқӯ мекашанд, -пурсиданд аз Мушфиқӣ?

— Барои он, ки «сафари қиёмат» наздик шавад, - гуфт ӯ.

Шишаи холӣ

Мушфиқӣ муллои маҳалларо чеғ зада гуфт:

— Шохқайроқи арақхӯр мурдааст, ба чаноза равед!

— Дар хайроташ чӣ медиханд? –пурсид мулло.

— Шишаи холӣ, -гуфт Мавлоно Мушфиқӣ

Хайрият

Ба майфурӯше хабар оварданд, ки «фалон майнӯш, ки мизочи доимиатон буд, қазо кардааст».

— Хайрияте, гуфт майфурӯш, -ӯро на ҷои қор монда буду на пул...

Феъли сохибашро дорад

Мушфиқӣ ҳар бор, ки аз назди хонаи қозӣ мегузашт, сағи қозӣ ба ӯ дармеафтид. Боре қозӣ ин ҳодисаро дида, аз Мушфиқӣ пурсид:

— Чаро ин «вафодор»-и мо фақат ба ту дармеафтад?

— Феъли сохибашро дорад, -гуфт Мушфиқӣ.

Чӣ фарқ дорад?

Дузде гови ҳамсояшро дуздида кушт ва ӯро ба қозихона бурданд. Қозӣ ҳукм кард, ки пули говро аз дузд ситонад.

— Гӯштро кӣ мегирад? –пурсиданд аз ӯ.

— Гӯштро ба сағони ман диҳед, зеро ки макрӯҳ шудааст, -гуфт қозӣ.

— Сағони дарбори Шумо ду навъанд, ба кадоми онҳо? –гуфт Мушфиқӣ.

— Чӣ фарқ дорад, -гуфт қозӣ сағ ҳамааш сағ...

Шодӣ мекунад

Мушфиқӣ ҳар бор, ки харсавор аз назди майзадае мегузашт, хараш ҳангос мезад.

— Чаро хари ту дар назди ман ҳангос мезанад, -гуфт майзада.

— Ҳайвон-дия, -гуфт Мушфиқӣ «чинс»-и худро, ки бинад, шодӣ мекунад.

Камбудӣ надорад

Навқаламе асари худро ба мунаққид пешкаш мекунад. Баъди мутолиа мунаққид бо навқалам ҳамсӯҳбат шуда мегӯяд:

— Агар шумо мунаққид мекбудед, дар бораи камбудии асаратон чӣ мегуфтед?

Навқалам андешамандона мегӯяд:

— Камбудӣ надорад мегуфтам.

Кари сунӣ

Ду шахс байни худ баҳсу мунозира мекарданд, ки гӯё ба кори фурӯшандагӣ фақат карҳои модарзодро қабул мекарданд.

Афандӣ, ки ҳозир будааст, тамоман муқобил баромада гуфтааст:

— Фурӯшандаҳо фақат вақти бақияро пурсидан, «марҳамат бақиятон»-нею «хуш омадед, боз биёед» гуфтан кари сунӣ мешаванд.

Барои худам

Аз ҳасис пурсиданд:

— Чиро бештар дӯст медорӣ?

— Шумурдани пулро, -гуфтааст ҳасис.

— Набошад ба «ҳазинаи давлатӣ» ба қор равед, - маслиҳат доданд ба ӯ.

— Барои худам шумурда гирам, -гуфтааст ҳарисона...

Дар «Чойхонаи Мушфиқӣ»

Марди ришдарозе хост, ки дар «Чойхонаи Мушфиқӣ» латифа гӯяд.

— Бо як шарт, ки агар ҳозирон наханданд, туро аз ришат меовезем, -гуфтанд ба ӯ.

— Хуб, набошад ман баъди ним соат латифа ме-гӯям.

— Чаро? – пурсиданд аз ӯ.

— Ришамро тарошида биёям, сонӣ...

Ҳисобашро гум кардам

Падар:

— Ба ту чанд бор гуфтам, ки беодобӣ нақун?

Писар:

— Ҳисобашро гум кардам.

Дар рӯзҳои таътил

Падар:

— Писарам ту кай гирифтани баҳои «ду»-ро бас мекуни?

Писар:

— Дар рӯзҳои таътил.

3. САҲНАИ ҲАҶВИ ИБОРАТӢ АЗ СӢ ҚИСМ

«ПАНЧ ПАНЧААШ ҲУНАР»

Иштирокчиёни асосӣ:

СОҲИБ	— кудошавандаи аввал (падари духтар);
ГУЛБУТТА	— завҷаи Соҳиб (модари духтар);
ҚОБИР	— кудошавандаи дуюм (падари писар);
ФАЛАТМО	— завҷаи Қобир (модари писар);
ФАТЕЛАМО	— арӯшаванда (духтари Гулбуттаю Соҳиб);
ШОКИР	— домодшаванда (писари Фалатмою Қобир);
САЙФИ СУФӢ	— хостгор, муллои гузар, ҳамсоия Қобир;
НАЗАРИ ҚАССОБ	— хостгор, ҳамсоия Қобир;
МУҚИМИ КӢСА	— хостгор, ҳамсоия Қобир;
КАРИ САМАРӢ	— завҷаи Муқими Кӯса;
ҲАЛИМИ ҚОҲ-ҚОҲ	— хостгор, ҳамсоия Қобир;
РАИС	— вакили гузар;
САВСАНИ ПУРГУӢЙ	— ҳамсоязан;
КАРИМИ ҲИСОБ	— ҳисобчии маҳалла.

Қисми аввал

(*Парда кушода мешавад. Саҳни ҳавли Соҳиб. Баъди чанд дақиқа ба хонаи ӯ меҳмон меояд*).

СОҲИБ: — Ҳа... Ассалому алайкум, биёед-биёед, меҳмонони азиз! Шукрона мекунем, ки чунин шахсони мӯътабар ба остонаи мо қадам ранча намуданд. Нури дида, точи сар!

РАИС: — Воалайкум... Шумо нағз ҳастед, бачу кач, умуман аҳли хонавода...

СОҲИБ: — Шукр-шукр, дам ғанимат. Канӣ, аз боло марҳамат намоед. Ҳолу аҳволи шумо дуруст?...

(*Гузафта мешинанду баъд сухан сар мекунанд*).

РАИС: — Раҳмат-раҳмат, бад не, гаштем болои ду пой шукрона карда. Дар урфият мегӯянд, ки «Духтар калон шуд, бурути падарашро табар намебурад». Мо, яъне ману Ҷобирбой, Карими ҳисоб (*таъбелчӣ*), Сайфи Сӯфӣ, Ҳалими қоҳ-қоҳ, Муқими кӯса...

ҲАЛИМИ ҚОҲ-ҚОҲ: — Муқими кӯса не, Муқими хушриш гӯед, раисчон.

РАИС: — (*Камтар ба газаб омада*) Гапамро набур Қоҳ-Қоҳ. Бо хӯш гуфтан аз чоғи хушқаш риш намерӯяд –ку! Сонӣ ба Соҳиб рӯ оварда: — Мо маслиҳат карда, ба чунин хулоса омадем, ки ҳамин мақоли халқиро дар амал санчида бинем.

СОҲИБ: (*ҳайрон шуда*) – Чӣ хел месанҷед?

РАИС: — Эҳ, Соҳиб, бисёр соддагӣ накунед. Шумо нағз медонед, ки духтаратон Фателламоҳ ба балоғат расидааст, аз ин сабаб, шумо ҳам ба сафи шахсони буруташонро табар намебуридагӣ дохилед, акнун фаҳмидед!? Ман як тарафи бурути шуморо дошта меистаму Назари

Қассоб, ана бо ин табар (*ба табари дасти Назари Қассоб ишиора карда*) ба бурутатон мезанад. Агар набурад, мақол рост ва агар бурад, дурӯғ аст.

СОҶИБ: (*ба воҳима омада*) – Ё тавба, аз барои савоб, ин корро накунад, ба чони аз тан набаромадаам қасам, ки бурути маро табар он тараф истад, қайчии одии ҳар аттор ҳам мебурад. Мабодо, ки табар ба чоғам расаду чоғам шиканад, баъд чӣ кор мекунам?

РАИС: — Аз чоғи бемаънӣ шикастагиаш беҳтар, бо суханҳои бемаънии каллаи пӯки худ майнаи одамонро гич намекуни! Хӯш, гап ҳамин, Соҳиб ё шуморо бо Чобир ба як овоз қудо мекунем, ё мақоли халқиро дар амал санҷида мебинем. Исботи ҳақиқат будани мақол вазифаи ҳар яки мост.

СОҶИБ: — Ягон каси дигар ёфт нашуд? Ҳама духтари бурут доранд – ку?

НАЗАРИ ҚАССОБ: (*Дасту остин бар зада шӯҳи оmez табар дар даст*) – Не, ба ягон каси дигар кори мо не, духтари шумо чор кас медидагӣ, ба замми ин бурутатон гафс.

СОҶИБ: (*худ ба худ*) – Инқилоб ҳаммаи ҷаллодхоро несту нобуд карда буд, боз ин қассобаш аз кучо пайдо шуд ё гандаро гум шуданаш мушкил. Эҳтимол қассоб аз набераҳои ҷаллодони бухорой бошад, чунки аз хунрез танҳо хунрез пайдо мешавад. Афсӯс бо дарди илоҳӣ намурдему аз дасти ин қассоб ҳаром мемурем...

РАИС: — Ҳа, ростӣ гапа гуфтед, Назари Қассоб.

ЧОБИР: — Мо ҳам таърифи бист панчааш хунар будани духтари шуморо шунида, ба остонаи шумо бо умеди қудо шудан омадем.

РАИС: *(аз як тарафи бурути гулли Соҳиб дошта)*
– Чиро интизорӣ, Назари Қассоб сар кун!

НАЗАР: *(аллақай аз ҷояи хеста, сулфақунон гулӯ афионда, табарро ду даста дошта, заданӣ мешавад)*
– Хуб шудааст...

СОҲИБ: *(аз ваҳми ҷон ларзида истода)* – Хуб шудааст, бо духтару модараш як маслиҳат кунем, сонӣ... *(ба занаш рӯ оварда)* – Ҳой, занак, канӣ ягон хӯрданӣ биёр, инҳоро ба хурдан овора кун, набошад ҳама ҷаллоду қассоб будаанд! Мабодо аз ҷони ширинам ҷудо накунам.

ГУЛБУТТА: — Ҳа, ана, оши палав тайёр. Раису Назар занашро дида, ўро сар медиҳанд, то ин ки табақро гирад. *(зани Соҳиб табақи оширо оварда ба Соҳиб медиҳаду гафта меравад)*.

РАИС: — Хайр, биёед ба палав як назар кунем, боз ношукрӣ нагузарад, албатта, маслиҳат бояд пазад. Ҳамту не Соҳиб? *(ҳама бо сарҷунбонӣ тасдиқ карда, ба палавхӯрӣ машғул мешаванд)*.

САЙФИ СҶҶҶ: — Ҳа, ҳа гуфти шумо шавад.

КАРИМИ ҲИСОБ: — Биринчаш бозорӣ барин, калон-калону эҳтимол шоликорааш кӯса бошад... *(ҳама механданд)*

ҲАЛИМИ ҚОҲ-ҚОҲ: — Э хӯше, хӯшриш гӯед!

НАЗАР: — Аз бебаракатиаш дар манаҳаш риш наме-рӯяду боз шоликор будааст...

МҶҶҶИМИ КҶҶСА: — *(Бо газаб палавхӯриро бас карда)*- Қассобу ҷаллод на инсоф доранду на баракат, аз ту қассоб баракат талаб накардем, чунки надорӣ... Шумо каппарिशҳо дар байнатон як тунуқришро дида наметавонед...

ҲАЛИМ: (*Муқими Кӯсаро тасалло дода*) – Хайр шуд, ҳеч гап не, бензини навадусе барин оташ нагиреда...

КАРИМ: — Палавро арӯшаванда андохта бошад?

НАЗАР: — Не палавро аз ошхона овардагистанд. Малика Гулбутта ҳамон чо кор мекунад. Дар пушти хонашон ошхонаи колхоз аст.

РАИС: (*оҳистаяк тинҳонӣ аз Ҷобир*) – «Ангура хӯру боғашро напурс» гуфтаанд. Аз беҳунарии арӯшаванда Ҷобир огоҳ шавад, хама кор расво мешавад (*ба ҳозирон ба овози баланд*). – Ин палави хонагӣ барин, дар ошхона зира намеандозанд...

МУҚИМ: — Аз дасти шумо ғоршикамҳо дар дастурхон хӯрдани намонд. Канӣ, Сайфӣ як омин кунед!

САЙФ: — Омин, дар дарбори соҳибин, хӯрдагиамон ҳамин, акнун фикри шабро бин...

ҲАЛИМ: — Офарин, ин фотеҳаи бузургро аз кадом китоб хондед?

САЙФ: — Аз китоби «Нафс-ул-тарбият».

РАИС: — Хайр, биёед рафтем. Соҳиб, мо боз бегоҳӣ хабар мегирем. Маслиҳатро тезтар кунед боз ба миён шайтон надарояд?...

СОҲИБ: — Хуш омадед азизон, бори дигар биёед...

РАИС: — Хуш бошед, шабатон осудаву дар тараддуди кори хайр бошед.

СОҲИБ: — Ҳой, Назари хунхӯр табаратонро гиред!

ҲАЛИМ: — Назари қассоб он қадар хом нест. Ба умеди хӯрдани оши боқимондаи дег табарро қасдан фаромӯш мондааст.

НАЗАР: — Ҳалим, монед ҳамин шӯҳихои бемаъниятонро. Фардо ман бояд дар ин чо гови тӯйиро хун кунам...

Мехмонон хандакунон баромада мераванд.

СОҲИБ: — Гулбутта, хой Гулбутта, кани, ин чо биё!
(*бо овози баланд занаширо ҷег мезанад*).

ГУЛБУТТА: — Ҳа, ана ман, чӣ мегӯӣ?

— О ҳамаро хӯрданд-ку (*дастурхони холиро дида*).

СОҲИБ: — Як ҳафта боз хӯрок нахӯрда буданд, чӣ бало. Фашар – фушур чунон мехӯрданд, ки ман гуфтам табаку пиёлахоро ҳам мехӯранд.

ГУЛБУТТА: — Онҳо чӣ мақсад доштанд?

СОҲИБ: — Ана, мағзи гапро гуфтӣ. Онҳо хостгор, яъне авсақоли омада буданд. Бегоҳӣ бояд ҳа ё не гуфтанамон ба онҳо маълум шавад.

ГУЛБУТТА: — Хайр, фикри ту чӣ, ҳа мегӯӣ ё не?

СОҲИБ: — Ба фикри ман вай қудошаванда одами муносиб, аз афташ одами бо обрӯ. Одатан, хостгорҳо бисёртар тугунчаю тӯрхалта гирифта, пиёда ё харсавор мераванд. Инҳо бошанд, мошинсавор омаданд. Ана, як сандуқи қоғазии қанди печаку лучак овардаанд. Ҳама ҳамсояхо дар чунбучул шуда, чикак – чикак доранд. Инҳо кучо омаданд, кӣ буданд, чӣ мехостанд? Хулоса, ба онҳо ҳа гуфтанамон шарт аст.

ГУЛБУТТА: — Қудошаванда кадомаш буд?

СОҲИБ: — Ҳамон паканаи каппарииш.

ГУЛБУТТА: — О... вай ин қадар хурду писараш чӣ қадар бошад?

СОҶИБ: — Эҳ, ба қаду қоматаш чӣ кор дорӣ, як даҳон нонашро ёфта меҳӯрад. Вай анборчии анбори хӯроқаҳои ғелаку сервитамини ферма аст. Аз ҳаққи говҳо як килои кунчора гирад, медонӣ чӣ қадар мешавад, ба вазнаш пул... Ҳафтафаҳм, вай захири одам, як аламон...

ГУЛБУТТА: — Витаминаш чӣ?

СОҶИБ: — Ман чӣ медонам, витаминро говҳо ме-хӯранд, рафта аз онҳо пурс!

(Фателамо ҳамаи ин баҳсу мунозираро аз хонаи паҳлӯ гӯш мекард. Оҳиста назди волидон баромада, худро ба нодонӣ зада меояд).

ФАТЕЛАМО: — Ҳа, чӣ ин қадар кабки маст барин баҳс доред?

СОҶИБ: — Духтарам, маслиҳат ҳамин, ману модарат ба хостгорҳо розигӣ доданӣ, ту чӣ?

ФАТЕЛАМО: — *(шармида)* –Хайр, шумо, ки розӣ бошед... *(баромада меравад)*.

СОҶИБ: — Як дафтари қалам биёр!

ГУЛБУТТА: — Чӣ, ба мактаб меравӣ?

СОҶИБ: — Не, рӯйхати қалингро тартиб дода, ба онҳо додан лозим.

ГУЛБУТТА: — Қалинг не, ҳозир ҳаққи ширу панир мегӯянд.

СОҶИБ: — Канӣ, аз чӣ сар мекунем, ту дар маъракаю маҷлисо иштирок кардаӣ, медонӣ қору қочорро?...

ГУЛБУТТА: — Ман фақат вақти хӯрдан меравам, меҳӯраму гашта меоям.

СОҲИБ: — Ҳе, бандаи нафси бад. Рав ба паи корат, барои бегоҳӣ омадани меҳмонон ягон хӯрдани нағз биёр! Ман худам...

(Баъди рафтани занаш худ ба худ гап зада, ба навиштан сар мекунад:) –Ман беинсофӣ намекунам, нимбаю нимсот менависаму халос. Не, агар кам нависам, духтараш ягон камбудӣ дорад гуфта, корро даба мекунанд. Аввал аз гов сар кунам ё аз хар, уштур нағз будагист? Хайр, якум гов, якто, не дуто, гусфанд яктогӣ, не ҳашто...

(Поёни қисми аввал. Парда пӯшида мешавад).

Қ и с м и д у ю м

(Парда кушода мешавад. Хонаи Соҳиб. Ҳама паи кори худ ҷунбучул дораду Соҳиб навишта истодааст)

СОҲИБ: — Ҳой, Гулбута як чой гирифта биёр, ҳалкам хушк шуд, навиштан мушкил будааст.

(Гулбута чой оварда, паҳлӯи Соҳиб нишасту рӯйхати дарози дасти ӯро аз назар гузаронид)

ГУЛБУТА: — Ин рӯйхат чудо дароз. Кудоро тамоман бекафан мекунӣ-ку.

СОҲИБ: — Мо аз кӣ кам, ҳама мегиранд. Ҳаққи халолои худамонро мегирем.

(Дарвозаро тақ-тақ мекунанд. Соҳиб рафта мекушояду меҳмонҳо даромада меоянд. Нишаста маслиҳат мекунанд).

РАИС: — Ҳа, Соҳиб, маслиҳат карда шудед?

СОҲИБ: — Бале, Раис, мо ба гуфти шумо кор мекунем. Аз сухани шумо шикастана, гардани шайтон шиканад.

ҲАЛИМ: — Э, қандата зан Соҳиб, гардани шайтонро ту шикастӣ, офарин!

РАИС: — Хуб, набошад, сарфу харҷро аз ҳисоби Ҷобир ба шумо додан лозим. Ту як рӯйхат мекунию ба Ҷобир дар ҳозир будани мо медиҳӣ!

ҶОБИР: — Бале, бале, ба ман медиҳед.

РАИС: — Майлаш, сар кунед!

МУҚИМ: Инҳо ба кори худ машғул шаванд, мо як чиз-ним чиз бошад, хӯрем, зарар надорад...

ҲАЛИМ: — Зарар-ку надорад, лекин набиёранд, хокро мехӯрӣ?

СОҲИБ: — Гулбута, хой Гулбута, канӣ биёр, чою нони чапшотиरो!

(Гулбута чою нону ҳар хел хӯрдани оварда, ба пеши меҳмонон мегузорад).

СОҲИБ: — Марҳамат хӯред, ош шавад...

МУҚИМ: — Майлаш, инашро хӯрем, боз оши палав шавад, нағз-куя...

ҲАЛИМ: — «Гӯши кар бифрӯш, дигар гӯш хар, гӯши хар беҳ бувад аз гӯши кар», -гуфтаанд. Хӯред, ҳаминаш насиб кунад, дигараш ош-пош намешавад...

МУҚИМ: — Ош бошад, мехӯрем, пош намедихем.

РАИС: — Гиред, шӯрборо хӯреду рӯйхати тӯёнаро гирифта равам!

МУҚИМ: — Не, ман оши палав нахӯрда намеравам.

САЙФ: — Майлаш, майлаш, Бисмиллоҳ-ир-рахмонир-рахим, гиред охир. Дафъаи гузашта Соҳиб хостгорхоро зиёфат доданд, ҳозир кудоро...

КАРИМ: — Бале, бале, хӯрока хӯрем, кор баробар мешавад.

ҚОБИР: — Ҳа, ҳамин хел нағз мешавад.

(Хӯрокро мехӯранду чой нӯшида истода, аз Соҳиб хоҳиш мекунад, ки рӯйхати тӯёнаро хонда, баъд ба Қобир диҳад, то ки чизҳои навиштаашро биёрад).

РАИС: — Канӣ, Соҳиб, рӯйхати тӯхфаҳою ҳадяи тӯёнаро хон, андешаву ихтисор кунем, сонӣ ба Қобир медиҳӣ, то ки вай аз паи кораш шавад!

ҚОБИР: — Бале, бале, ба ман медиҳӣ, ман дар бадали се рӯз ҳамаашро бо ду дасти адаб оварда медиҳаму...

ҲАЛИМ: — Медиҳам не, оварда тӯхфа мекунам!

РАИС: — Хайр монед, ки хонад. Карим, ту ҳисоб-карда ист, бинем чӣ қадар пул мешавад!

(Соҳиб рӯ ба рӯи меҳмонон ба зону нишаста, як қоғазӣ дарозро бароварда, ба хондан сар мекунад).

СОҲИБ: — Дар ин солу замон, ҳама чиз ёфт мешавад, як чиз-ним чиз гирем, барои харчи тӯй зарар надорад, ҳама мегиранд-ку!?

— Ҳа, бале, зарар надорад, ҳаққи ҳалолатонро мегиред, -гуфта ҳозирон сар чунбонида, тасдиқ мекунад.

СОҲИБ: — Хӯш, ки бошад меҳмонони мӯхтарам ва қудои азиз, ман рӯйхатчаро мехонам.

ҲАЛИМ: — Рӯйхатча ҳам ба қади арӯс баробар будагист?!

МУҚИМ: — Дарозтар набошад... *(ҳама механданд).*

РАИС: — Бас акнун, давом деҳ Соҳиб!

СОҲИБ: — Гов, яктоғӣ-дуто, гӯсфанду буз ҳамағӣ-хашто, сару либос барои арӯс, нӯхтоғӣ-дахто, яъне навад либос матои нағз, раҳматиҳои модаркалонаш як шапаки кампирони дастӣ дӯхташуда...

САЙФ: — Майлаш, кампир пӯшида дар хуррони чаннат чавлон кунад.

ҚОБИР: — Шапакро кӣ бурда медиҳад?

МУҚИМ: — Шумо-дия, баъди ин қадар чизу чора додан хӯрданӣ наёфта, садоики садақоти садақа ба шумо як қафан медӯзанду бо шапак ба қиёмат меравед.

РАИС: — Хайр, ки корро ба Назар месупорем, иҷро мекунад...

НАЗАР: — Э, аз даҳонатон шамол барад, ман тӯйи Соҳибу оши соли шуморо нахӯрда, кучо меравам?

КАРИМ: — Аз мо овардан, бурда додан кори мо не, давом дех Соҳиб!

ҲОЗИРОН: — Бале, дуруст мегӯяд, давом диҳед.

СОҲИБ: — Хайр, майлаш, бурдан кори шумо не, давомашро гӯш кунед. Чор халта қанду даҳ халта орди аъло, як халта носи кӯлобӣ.

РАИС: — О, як халта носро чӣ кор мекунад? Як шиша-ним шиша бас будагист?

СОҲИБ: — Ҳозир ҳама носкаш, рӯзи тӯй мардум кашида, кайф кунанд.. Ҳозираш ҳамин, акнун аз шумо як хоҳиш дорам. Ҳамин чизу чораро ба якчанд маркаб бор кунеду бо се-чор саги газанда корвон карда биёред. Моро авлодамон бозургон гузаштааст, бо ин коратон рӯҳи падару бобои моро шод мекунад... (*Ашқи чашмонаширо пок карда*).

РАИС: — Соҳиббой, шумо сагу харро ҳам дар қалин мегиред?

СОҲИБ: — Ҳамин чизҳои ҳаром ҳам киروي гап шуд...

ҶОБИР: — Хуб шудааст, Соҳиббой, аз шумо як ишора, аз мо ба сар давидан (*дастҳо неши бар таъзим карда*).

РАИС: — Ҳозирааш ҳамин гуфта, чӣ мехоҳед боз? Соҳиб, рӯйхат тамои шуд ё давом дорад? (*бовиқор нигоҳ карда*).

СОҲИБ: — Ҳа, тамому мондагиашро худамон, яъне ману Ҷобирбой ҳал мекунем. Ҳамту не, Ҷобирбой!

ҶОБИР: — Ҳа, майлаш... (*сар ҷунбонида*).

РАИС: — Карим, кучо шудӣ, хобӣ ё бедор, мурдаӣ ё зинда канӣ ҳисоб кун!

КАРИМ: (*Карим бо сари хам ҳисобқунон*) –Ҳа лаб-бай, ҳозир... сифр-карат, сифр-сифр, нол-карат, сифр ҳам сифр мешудааст, сабил монад...

МУҚИМ: — Ё тавба, охирзамон шудагӣ, чӣ бало, ки қалингро бо сифр ҳисоб мекунанд.

ҲАЛИМ: (*Қоҳ-қоҳ хандида*) –Чӣ хел шифр? (*ба сӯи Муқим нигоҳ карда*).

МУҚИМ: — О намешунавӣ, шифр-карат, шифр-карат мегӯяд Карим-ку?!

ҲАЛИМ: — Ҳой, кари пакар, шифр не, сифр, яъне нол-карат мегӯяд...

МУҚИМ: Яъне, ҳисобу китоби калон нол шуд...

ҲАЛИМ: — Не, холо каме сабр кун, канӣ Карим чӣ мегӯяд!...

РАИС: — Бас кунед, канӣ, Карим чӣ мегӯӣ?

КАРИМ: (*аз ҷой ҷунбида истода, тез-тез ба Ҷобир нигоҳ карда, ба ғуфтан сар мекунад*) –Ҳозирини мӯҳтарам, ман ҳисобу китоб кардаму гӯям-нагӯям, боз ба бало намонам... Хеле бисёр шуд...

РАИС: — Гӯед, канӣ шунавам, боз маслиҳат мекунем, мебинем, ки Ҷобир мебардорад ё не.

ҶОБИР: (*Ғоз додани сухангӯи Каримро шунида, ранги рӯиш қанда, сафед шуда, тарс гулӯгираиш карда истода*) –Майлаш, Карим бигӯед, ҳеҷ гап не, ман медихам, хар чӣ гӯянд...

КАРИМ: (*Карим бурутҳои борики боронзада-баринаширо сила карда истода, ҳисоби кардаашро ба фаҳмонидан оғоз кард*) –Панҷуним ҳазор бо пули нав, бо пули кӯҳна панҷоҳу панҷ ҳазор, бо пули кӯҳнатараш... (*ғуфта буд, ки чашмони Ҷобир сафед шуда, забонаш ба*

лабаи овезон гардиду аз даҳонаш кафк баромада пушитнокӣ хобида, дасту поча зад).

РАИС: *(Бо овози баланд)* – Бас кунед, Карим, нарху навои наву кӯҳнаат аз сарат монад! Соҳиб кам мекунам гӯед, хайр нисфашро мегирам гӯед, набошад, Ҷобирро «приступленияш» гирифтааст, мемураду дар хунаш зомин мешавӣ!...

СОҲИБ: — Хайр майлаш, ман розӣ. Ин бечигар хун ҳам надораду боз ба бало намонам.

САЙФ: — Аз барои худо, Соҳиббой, дар урфият ва мувофики шарият ҳам мегӯянд, ки «Бардорад – зам кун, набардорад – кам кун!» Акнун ҷои камкунӣ омадааст, кам кунед...

(Аҳволи Ҷобир бад мешавад, яке обро ба сараш пошиед, дигаре сарашро бандед гуфта, шӯру-валвала барпо мешавад).

МУҚИМ: — *(Саросема нашуда, ба бастанӣ сари Ҷобир машгул мешавад).* –Ана сарашро бастам, худо хоҳад, аҷал гурехта меравад...

ҲАЛИМ: *(Ба пасту баланд шудани шиками Ҷобир нигариста, қоҳ-қоҳ зада механдаду мегӯяд):* — Кӯса буданаширо медонистаму кӯр буданаширо акнун фаҳмидам... Ҳой, кӯри расво, манаҳашро басти-ку!

(Ҳама ба Ҷобир нигоҳ карда механданд).

САЙФ: *(Худ ба худ гур-гуркунон)* –Хӯй, беинсофе, арзон намекунад.

СОҲИБ: — Ин ҷо бозори гов не, ин савдои умр аст.

МУҚИМ: — Ҳе, инсоф барвақт мурд, гӯру чӯб шуд!?

РАИС: — Хайр, охири охирон далолбозор шуд-ку! Хой, Чобир, мард бош, хушёр шав, кани, маслихатро давом диҳем!

ҚОБИР: (*Манаҳаширо кушода истода, оби ба рӯяи шишдаро пок мекунаду*) –Ё тавба, аз мурдани ман чӣ фоида. Ин Муқими Кӯсаи бетавфик ба мурдани мо розӣ будааст-ку.

САЙФ: — Чӣ хел, чӣ фоида? Ин мурдахӯр аз хайроти ту эртишу пули бисёр гирифтани...

ҚОБИР: — Э, захри баданат шавад, эртишхӯру пули хайротхӯре...

МУҚИМ: — Муред, мурдан гиред, ман роҳи мурданро банд кардагӣ не...

РАИС: — Аз мурдани Чобир як чиз-ним чиз ба зиндагонии одамони рӯи замин мерасад. Лекин аз мурдани ту, кӯсаи хушку холӣ, ба ҳеч кас чизе нарасад...

ҚОБИР: — Аз даҳони раисаш ҳам боди дӯзах меояду аз саисаш ҳам (*Ғазаболуд*).

ҲАЛИМ: — Раиси мӯхтарам, хушриш гӯед, ҳамин Муқими дӯсти моя хафа накунед.

(*Ҳама завққунон механданд*).

РАИС: (*Ҳозиронро аз ханда нигоҳ доштани шуда*) — Бас, бас кунед охир, шумо ин чо хандакунӣ омадед ё барои маслиҳати тӯй!? Кани, Карим, чӣ қадар пул мешавад?

КАРИМ: — Панҷуним ҳазор, раисҷон, яъне панҷ миллиони нав-дия.

ҚОБИР: — О, камтар намекунед (*Пешонаашро молида*).

ҲАЛИМ: — Ҳамаи анборро фурӯхта медиҳеду як кунҷаки дорулахлоқро ичора мегиред-дия.

ЧОБИР: — Ҳе, аз даҳонатон шамол барад. Ман кучо шуда, аз озодӣ маҳрум шавам?

САЙФ: — Соҳиббой, кани, як ҳиммат кунед, о кудо шуда ин Чобирро аз ҳама маҳрум накунад.

СОҲИБ: — Хуб шудааст, таксир, ҳар чизе, ки шумо гӯед, ман розӣ мешавам.

РАИС: — Аз рӯйхати шумо гуфтагӣ, яктогиашро кам мекунему халос, об ба лаби чӯй баробар шуда меонад. Баъд шумо сағу хару уштурро корвон карда биёред мегӯед, ин чӣ хел мешавад? Ҳозир шукр, ки замони нав, ин қадар техникаю мошинро мо лӯлиёни саҳрогард барин корвон карда биёем, ҳама моро масҳара карда механданд.

(Ҳа-ҳа, ҳамин хел мешавад, гуфта, ҳозирон раисро тарафдорӣ карда, сари тасдиқ меҷунбонанд, раис суханаширо давом медиҳад).

РАИС: — Ягон трактори пахтачинӣ ё «калёсний» ёфта бор карда меорем.

МУҚИМ: — Кали Илёсро биёрем, раис?

СОҲИБ: — О, вай, кали худобехабарро чӣ кор мекунад?

ҲАЛИМ: — Кали Илёс не, «калёсний» трактор, трактори чархдори боркашро дар назар дорад, Муқимчони мо. Акнун, як деги палав бошад, хурему...

(Назар-қассоб ба девор таъя карда, хобаиш бурдааст. Баногоҳ каме ҳушёр шуда:)

НАЗАР: — Шакар мехӯрем, хайрият, як сол боз шакарро аз дур надидем, аз номи мо ба шакар салом гӯед...

РАИС: — Соҳиббой, гап ҳамин, қалини гуфтагиатонро оварда медиҳанд, тӯй мекунад.

СОҲИБ: — Хуб шудааст, ман розӣ (*худ ба худ: фақат шумо тезтар баромада равед, ҷонам аз шумо аёрон халос шавад, шуд*)

МУҚИМ: — Мо тӯйхӯр, тезтар шавад, боз беҳтар.

ҲАЛИМ: — Ҳова, худо ҳарчи гирифтааст туро дар кор, дар хӯрдан ҳеҷ камбудӣ надорӣ, фақат дар фикри хӯрданӣ...

РАИС: — Назар-қассоб шакар гуфту ба ёдам омад. Соҳиббой, ҳамин қанду шакара зовуташ вайрон шудагӣ, чӣ бало тамоман нест, ҳаминҳоро тамоман ихтисор мекунем!

(*Ҳозирон ҳама, нест-нест гӯён сар чунбонида, тасдиқ мекунад, гуфтаи раисро*).

ҶОБИР: — Ҳа бале, Соҳиб дар ҳақиқат ҳамин чизҳо дар ягон ҷо ёфт намешаванд, набошад мо шири мурғро ҳам ёфта барои шумо мебиёрем.

РАИС: — Ёфташудагиашро оварда медиҳанду шумо тӯйро ташкил карда мегузаронед. Духтаратон Фателаморо рухсат медиҳед. Шумо розӣ-мӣ, бо ҳамин ба охир расонем. (*Ба ҳозирон рӯ оварда мебарсад, ҳама розӣ буданишонро изҳор мекунанд*) –Кани Сӯфӣ як омин кунед, ки дигар хоки поямон ин ҷоро набинад.

СОҲИБ: — Кошкӣ ... (*оҳиста мегӯяд*).

САЙФ: — Омин ё расульоламин, хурдагиамон ҳамин, мондагиаш рӯзи тӯй...

(*Барои омин гуфтани Сайфи Сӯфӣ даст ба дуо мебаранду хайру хушқунон баромада мераванд*).

СОҲИБ: — Хуш омадед... (*Аз шодӣ саросема шуда*).
«Дуртар ба дида, тоҷ бесар»...

ГУЛБУТА: — Ин қадар маслиҳатро рӯдаи уштур барин дароз кардед, дадош?

СОҲИБ: — Ҳа, ҳамин хел дароз мешавад, тӯйкунӣ осон набудааст, онеш, инҳо аз магас ҳам хира будаанд, то тӯй накунем, аз инҳо халосӣ нест. *(Бо дабдаба сухан гуфта).*

ГУЛБУТА: — Хайр, ҳамаи навиштагиҳои рӯйхатро диҳанд, тӯй мекунем, ҳеч гап не.

СОҲИБ: — Аз кучо медиҳанд. Инаш нест, ваяш бисёр, ҳамаашро нимбаю нимсот медиҳанд.

ГУЛБУТА: — Не, ин хел бошад, намешавад, ман розӣ не!

(Фателамо, ки гуфтугӯи падару модарашро шунида истода буд, нозу карашмақунон меояд).

ФАТЕЛАМО: — Ман ҳам розӣ не, баъд маро усал мекунанд, ки туро бо нархи «бева» фурӯхта, тӯй карданд.

СОҲИБ: — Хӯй, аблаҳони нофаҳм, чизҳо набошанд, аз кучо мегиранд, ҳозир ҳамин хел, ҳама чиз камчин. Хуб, гап ҳамин, анҷоми гуфтагиро биёранд, тӯй мекунем, тамоm вассалом *(бо сиёсат мегӯянд ӯ)*.

ГУЛБУТА: — Ақалан, як халта шакару... *(Гуфта буд, ки Соҳиб газаболуд аз ҷой бархеста)*

СОҲИБ: — Эҳе, як халта! Ақалан даҳ килограмм биёранд, шуд. Ях халта биёранд, ман ҳардуютонро ба онҳо медиҳаму ҷонам халос. *(Баромада рафтани шуда мегӯяд)* Тамом, бархезеду пайи коратон шавед!

ГУЛБУТА: — Ҳеч гап не, насибу тақдир ҳамин будааст, духтарам.

ФАТЕЛАМО: — О, ин чӣ хел мешавад, модарҷон, маро механданд.

ГУЛБУТА: — Ҳеч кас намехандад, ҳама ҳамин хел...

(Поёни қисми дуюм. Парда пӯшида мешавад).

Қисми сеюм

(Парда кушода мешавад. Саҳни ҳавли Чобир. Як ҳафта баъди тӯй офтоб кайҳо баромадагӣ. Зани Чобир ашӯлакунон ҳавли рӯфта истодааст. Ҳамсоязани гову молаширо ба подаҷо бурда истода овози ўро шунда, мегӯяд)

САВСАНИ ПУРГҶҲҲ: — Ғалатмо, хӯй Ғалатмо, худо бигира ту муаллимаи ашӯларо, пода рафт, хай кун сиях-почаҳоятро, чор гапа занем-кӯ...

ҒАЛАТМОҲ:- Ҳозир тамом шуд, ту пургӯй ҳеч аз гапи дунё сер нашудаӣ, боз ягон хабари дигар ёфтӣ?

САВСАНИ ПУРГҶҲҲ: — Ҳова, охӣ биё, ба ту ҳам гӯям, тезтар хай кун, ана, боз Кари Самарбӣ имрӯз ҳам пеш аз ту молҳоша хай кард...

ҒАЛАТМО: — Ту алошақ-шақи кӯча набошӣ, ҳамаро хоб мебарату молҳо дар оғилхона мемонанд.

(Молҳояшонро ба подаҷо мебаранду сӯҳбаткунон меоянд).

САВСАНИ ПУРГҶҲҲ: — Монед, радио гуфт, ки дар дарёи Ванҷ ов киштиро чаппа кардааст, чанд моҳигир бедарак гум шудай.

ҒАЛАТМО: — Хуб шуданд. Ҳамин моҳиро бисёр қимат мефурӯшанд. Беинсофӣ, ки карданд, ҷазошона диданд.

САВСАНИ ПУРГҶҲҲ:- Имшаб дар телевизорӣ мо заводи равғана нишон доданд. Худора шукр, ки гардон шудай, равған мешава.

ҒАЛАТМО: — Кори дигар надорем, қайза мекунем, қарақчиворӣ телевизор тамошо мекунему...

КАРИ САМАРБӢ: — Ё тавба, и заводи равған боз вайрон шудай? Имсол чакраи равғана намебинем, чи бало?

САВСАНИ ПУРГӢЙ: — Э, беваи кар, доим дар фикри вайроний? Хайр, соз шидай, гардон шидай, равған мешава, мезани равғанаву рӯдаҳои коқат мулоим мешаваду гӯшҳоят ба кор медароянд...

(Баланд-баланд гап зада мефаҳмонанду, биё Самарбӣ рафта дар хонаи Ғалатмо як пиёлаги чой нӯшем, сонӣ меравем аз паи корамон гуфта, ҳарсе ба ҳавлии Ҷобирбой медароянд).

САВСАНИ ПУРГӢЙ: — Ҳа, Ғалатмо, ҳар рӯз ами дашти худора чорӯб мезанӣ, ё камтараша бурӯй намешава, и арӯс дар кучо боша... *(Ба долон омада аз дари кушода ба хона нигоҳ мекунад арӯсро дар хоб дида)* О, ина арӯс ҳоли ай хобаш нахестааст, кай мехеза, чой мекунад. Биё, рафтем Самарбӣ, хомхоб нашава, ай хоб сер кунад.

ҒАЛАТМО: — Биёед, бишинед, ман худам чой мекунам, ин қадар саросема шудед, садқаи ҳамин қувваи барқ шавам, оташдонаш дар Нораку об дар хонаи мо мечӯшад.

КАРИ САМАРБӢ: — Савсанҷон ай Норак чой меора, дар ин хонааш чой намондааст, ки...

(Савсани пургӯй ба болои қолини тағи долон гузашта, як болишт ба ҷои тақя мекардагии ҳудаи гузошта мешинад бо дасташ Қари Самарбиро шиора карда, биё ин ҷо шин, тап-тап ба кӯрпача зада истода).

САВСАН: — Уф, кани чойро дам кун, Ғалатмо, як пиёла нӯшему ба ин кари худобехабар фаҳмонам, ки гулӯям хушк шуда рафт.

ҒАЛАТМО: — Офарин, ба гулӯи ту. *(Дастурхонро паҳн карда истода)*. Лекин ин хел нагӯй, кар дӯсти худо аст.

САВСАН: — Худо ҳам аз ин хел дӯст безор... *(рӯ сӯи Самарбӣ)*.

Оташдонаш дар Норақ, чой ҳамин чо *(овозашро баланд карда, шишаи овезонро нишон дода)*.

САМАРБӢ: — Хайр, фаҳмидам акнун... *(нонро шикаста истода)*

САВСАН:- Ҳа, ана ҳамин хел фатири ғафс бошад, ки шикаста хӯрӣ, дарав мефаҳмӣ. Набошад...

ҒАЛАТМО:- О, биёр-ку як майда қаймоқу маска, мурдем охӣ, чанд нони қоқ мехӯрему чой.

ҒАЛАТМО: — Ай кучо биёрам, говҳоямон ширашон қоқ шудагӣ.

САВСАН: — Аз дасти шавҳарат дар анбор на сабӯс мондаасту на кунчора, боз қаймоқу маска нест.

ҒАЛАТМО:- Мана, гиру хӯр, аз ту халосӣ нест, даъвогар.

САМАРБӢ: — Хайрияте, бо баҳонаи шолӣ курмак ҳам об мехӯрад... *(маска хӯрда истода)*.

САВСАН: — Ита мефораш, беварае... Охӣ, ин ҳафта на сарупобинонай, на гаҳворабандон, намедонам чӣ кор мекунем.

ҒАЛАТМО: — Ин ҳафта хобат намебарад, одами зиёфат хурдагию гаштагӣ. Саиди бодпо ба хонаи Ақобири лангак авсақолӣ рафтагӣ-ку...

САВСАН: — Даракашро дорам, розӣ нашуданд. Гулбону духтари Ақобири лангак гуфтагӣ, ки ман Исмони чапаргӯшаки бачаи Саиди бодпоро намегирам, ӯ тракторчӣяй, бӯи равғани солярка мекунад.

ҒАЛАТМО: — Ин хабарҳоро ту аз кучо меёбӣ, ман хайрон.

САМАРБӢ: - Овозаи Бағдодро аз кӯри даруни хона пурсу аз арӯси зери чодар, гуфтаанд...

САВСАН: — Оҳо, калам заду кӯрам зад, пасмонда қўлӯхам зад, ин беваи карак ҳам, маро гап зад. Ман як бор гузари боло ба об равам, тамоми хабарҳои қишлоқро меёбам.

ҒАЛАТМО: — Гулбону аз кучо фаҳмидагӣ, ки Исмони чапаргӯшак бӯи солярка мекардааст?

САВСАН: — Ҳе, соддае... биёр, як майда қаймоқ, ман хӯраму ба шумо фаҳмонам. Дандонҳоям мерезанд аз гуфтани, як коса маска катӣ хабарҳоро ба шумо гӯям?

ҒАЛАТМО: — Майлаш, ҳозир деги шир чӯш меояд, аловаш сӯхта истодааст, дар аловхона намебинӣ?

САВСАН: — О, падари худаш тракторчӣ, надидаӣ аз нохуни пой то тори сар дар равғани соляркаю салидол гӯмай...

(Ғалатмо як коса қаймоқи болои шири дегро оварда мекӯнад. Ҳар се мехӯранд, баъд давом медиҳанд)

САМАРБӢ: — Як хел тракторчӣяш тозакай-ку!

САВСАН: — Ӯ тозакаш ба ҳар кас намерасад...

САМАРБӢ: — Мерай, хонаи ҳамсоя? Мезанӣ, қаймоқу маска!

САВСАН: — Баъзе вақт ҳамин Самарбӣ як суханҳое мегӯяд, ки «гов мегардонад», одамро.

(Фателамо аз ин паҳлӯ ба он паҳлӯ гаишта, сонитар меҳезад. Ин ҳаракатҳои ӯро Савсан дида)

САВСАН: — Ҳамин арӯс имрӯз аз хоб намехезад. Ғалатмо, биёр камтар оби хунук ба рӯяш пошем, ҳушёр шуда хезад, нимрӯзӣ шуд, кай меҳезаду кор мекунад.

ҒАЛАТМО: — Ёш-дия, одами ёш серхоб мешавад, ман худам ҳастам-ку...

САВСАН: — Дар бистуду рафтааст, кай калон мешаваду аз ёшӣ мебарояд?...

(Фателамо аз хоб хеста ҳамёзақунон, назди оинаи барқади калон истода, гур-гурқунон).

ФАТЕЛАМО: — Ду бева аз мардакҳои як қишлоқ бисёр гап мезанад, ба ҳама кор доранде. Не завод мемо-наду на хостгору зангир, ба ҳама кор доранд, беваҳои шикампуркун.

САМАРБӢ: — О, чӣ кор дорӣ, дар бистуду рафтааст – дар бистусе рафтааст, кор мекунад, намекунад, ба ту чӣ, боз бо хушдоманаш чанг андозӣ?

САВСАН: — Ҳай-хай, акнун ин қадар муҳобот накунад, аз чанчоли инҳо ба ман чӣ фоида!?

САМАРБӢ: — Чӣ хел чӣ фоида, овозаро боз ба гузари боло мебарии то бегоҳӣ намеоӣ.

САВСАН: — Э мон, акнун ҳамин гапҳои беҳудаатро, ягон кас надонад, рост ҳаёл мекунад.

(Фателамо дасту рӯяшро шуста омада, паҳлӯи хушдоманаш нишаста, чой менӯшаду ба сӯҳбати онҳо гӯш медиҳад).

САВСАН: — Арӯс, номи муборакатон чӣ аст?

ФАТЕЛАМО: — Фателамо аст, номам (каме шармида).

САМАРБӢ: — Ба номи хушдоманат хеле мувофик омадааст, Фателамою Ғалатмо, апаю хоҳар барин.

САВСАН: — Шунидед, Маряи духтари Бурҳони чӯлоқ ба шавҳар мебаромаду боз норозӣ шудааст.

ҒАЛАТМО: — Боз чӣ шудааст, бечора пирдухтар шуд, дар сиюду рафта нав бахташ кушода шуду...

САМАРБӢ: — Мария шавҳар кард? Хайрият, ба чон омадем аз тамокуниро, чонамон халос шуд.

САВСАН: — Марияи кино не, Маряи духтари Бӯрҳони чӯлоқ.

ҒАЛАТМО: — Давомашро гӯй, канӣ фаҳмед, чаро кор даба шуд.

САВСАН: — Мурғи зани Бурҳони чӯлоқ памидорҳои зани Бозори носфурӯшро хӯрдааст. Вай мурғат аз сарат монад гуфтааст, маҳкамашкун охи, туро тухм мефорад, маро памидор гуфта, зада чашми мурғро кӯр кардааст. Баъд чанҷол карданд. Ман Марямро ба Шохқайроқи бачаи Бозори носфурӯш намедихам, гуфтааст.

ҒАЛАТМО: — Бачааш, бачаи хубай-ку!

САВСАН: — Хок хубай. Бангияй, нос мекашад, дар даҳонаш як дандон нест, даҳонаш лонаи муш барин, духтарам хайф мешавад, гуфтааст.

САМАРБӢ: — Даҳони ӯ бачаро аз кучо дидааст?

САВСАН: — Ҳамсояшро намебинад? Ҳар рӯз мебинад!

(Аз куча ҷег задани овози мардона шунида мешавад).

— Ғалатмо, ҳой Ғалатмо, шақ-шақабонуи мо ҳамин чо нест, бигӯй омада як пиёла чой кунад, ними рӯз шуд, подаро обхӯрӣ ҳамбониданд...

ҒАЛАТМО: — Ҳа лаббай, ҳамин чо-ҳамин чо, ҳозир меояд.

САВСАН: — Ин беваи туро нав даҳмарда мебарад... Офарин ту Самарбӣ, шавҳарат доим дар хона қаравул барин, аз мо ба кор мераванду меоянд. Намехеста бошад? (баланд гап зада). Бархез равем, ӯ пирхари чорӯбриши шавҳарат чеғ зада истодааст, Самарбӣ!

САМАРБӢ: — Илоҳи рӯяшро мурдашӯй бинад, рӯзам надод, як соат нишаста, осуда дам гирам.

САВСАН: — Ту нав осудагӣ мекунӣ, хез рафтем, чор соат шуд.

ҒАЛАТМО: — Савсан, ту бишин, кучо меравӣ, ӯро чеғ зада истодааст.

САВСАН: — Эҳе, ман дер кардам, занакҳои гузари боло дар лаби об чамъ шудаанд, рафта чор гап занем.

ҒАТЕЛАМО: — Хуш омадед, хуш омадед, боз биёед...

САВСАН: — Хуш бошед, хайр Ғалатмо.

(*баромада мераванду Ғателамою Ғалатмо мемомнад*).

ҒАЛАТМО: — Арӯс, ту ягон хӯрок тайёр кун, ман оғилҳоро тоза кунам, баъд ҳезум мекашонем.

ҒАТЕЛАМО: — Хуб майлаш, лекин намедонам чӣ пазам?

ҒАЛАТМО: — Ҳар чизе бошад, дирӯза барин набошад шуд.

ҶОБИР: — Ғалатмо, канӣ як чой дам карда биёр, кор бисёр, монда шудем.

ҒАЛАТМО: — Чӣ хел кор мекунед, мо нав ноништаи сахари хӯрдему шумо аллақай аз кор омадед, боз монда

хам шудед. Холо соат се нашудаст, Фателамо, барои амакат як чой дам кун!

ЦОБИР: — Гурусна ба соат чӣ кор дорад?

ФАТЕЛАМО: — Дар як дақиқа чанд кор мефармоед, маро...

ФАЛАТМО: — Майлаш, ту хӯрокатро паз, ман худам мекунаму сонӣ меравам.

ЦОБИР: — «Ҳафт қаландар дар зери як чодир чой мегирад, вале ду подшоҳ дар як мулк намеғунчанд», - гуфтагӣ барин шумо соз намегиред, чӣ бало?

МУҚИМ: — Қобирбой, хо Қобирбой, ҳаминҷо ҳастед ё не?

ЦОБИР: — Ҳа ҳамин ҷо, биёед-биёед, як дами беғам занем. Чӣ хел шумо, нағз ҳастед? Оҳо, тоза ҳам кайф кардед, хурӯси гузар – дия, кор набошад, гирди занакҳо чарх зада, дунёра хӯрдед...

МУҚИМ: — Бале, дунёро мо хӯрдем лекин шиками шумо халтаи чакка барин овезон шудагӣ, гардан мисли гардани букка.

ЦОБИР: — Эҳ, Муқимбой-Муқимбой, медонӣ ҳамин Собири самбӯсафурӯш чӣ гуфт? Марде, ки ду зан надошта бошад, чӣ мард аст.

МУҚИМ: — Чӣ туро ҳавас кард, ду зан гирифтани?

ЦОБИР: — Басе, Кӯсаи бетавфиқ, Фалатмо шунавад, ба бало мемомем,

МУҚИМ: — Зан нагирифта ин қадар метарсед, агар зан гиред, аз тарс дар каду азон мегӯӣ.

ЦОБИР: — Боз ашӯлақунон: ду зан дорӣ, чӣ ғам дорӣ, мегӯяд.

МУҚИМ: — Ду зан дорӣ, гами дунё дорӣ. Инаш ба умед, ки он чой ваяш ба умед, ки ин чой. Мабодо дар ягон чоҳ афтида мурӣ, мурдаатро зоғон мехӯранд...

ҚОБИР: — Ҳе, Кӯсаи дӯзахӣ, фақат дар фикри мурданӣ мой.

МУҚИМ: — Аз ҳардуи мо дида ту ба дӯзах наздиктарӣ, чунки ту ба сафи золимони замона дохил мешавӣ, бар зами ин, гуноҳат чудо вазнин.

ҚОБИР: — Мо тифл гаштагӣ-тифл, аз чой мехезаму боди сахро барин равон мешавам, чунки дар вучудам ягон зарра гуноҳ нест.

МУҚИМ: — Эҳе, гуноҳи шуморо ба уштур бор кунам, миёнаш мешиканад, ҳам ба чазо меарзаду ҳам ба казо.

ҚОБИР: — О, ту чӣ кори савоб мекунӣ, ки маро ин қадар гунаҳкори нопок мешуморӣ?

МУҚИМ: — Ман як бор-нимбор сар ба сачдаи илоҳӣ мениҳам, аммо ту...

ҚОБИР: — Намозхое, ки ту мехонӣ, ҳамон марди содда барин.

МУҚИМ: — Боз кадом марди содда барин, намоз мехондаам?

ҚОБИР: — Як марди содда доим дар масҷид намоз мехондасту баъди намоз худо як харам бидеҳ, мегуфтааст. Шахсе аз кори ӯ огоҳ шуда, дар зери меҳроб пинҳон мешаваду намедиҳам, мегӯяд. Марди содда бошад, пурқаҳр шуда, эҳе мегӯяд, ман ҳам намозхое хондам, ки...

МУҚИМ: — Ман аз он соддаҳои барои хар намоз мехондагӣ не,

ФАТЕЛАМО: — Чойникро ба ман дех амак, чой дам кунам.

МУҚИМ: — Не, қиян бас аст, вақти намоз шуд, ман меравам. Хайр, Қобирбой, хуш бошед...

ҚОБИР: — Хайр хуш омадӣ, ягон гапро ба дил нагирӣ!

МУҚИМ: — Не, ман хафа намешавам ту ҳам ба дил нагир.

ҒАЛАТМО: — Фателамо, биё духтарам, хезумро кашонда барем, пой ман дард карда истодааст. Ин қадар кор бисёр, ҳеҷ аз кор намебарой.

ФАТЕЛАМО: — Не, ман намекашонам, поям дард мекунад.

ҒАЛАТМО: — Чӣ хел дард мекунад, ту чавон, нав вақти гурури корат, дард ба гирди ту намегардад. Ман дар синну соли ту ин хел корхоро кор намегуфтам.

ФАТЕЛАМО: — Ҳа, ана хамин хел дар синну соли ман кор кардаӣ, ки пойхоят дард мекунад. Лекин ман намехоҳам, ки дар синну соли ту поям дард кунад.

ҒАЛАТМО: — Ё тавба, ту аз бачаи зоғ гузарондӣ.

ФАТЕЛАМО: — Қадом зоғ? Ман чӣ хел гузаронидам?

ҒАЛАТМО: — Зоғ як вақтҳо ба бачааш насиҳат кардааст: агар дидӣ, ки одамзод ба замин ҳам шуд, парвоз кун, набошад санг гирифта, туро мезанад. Одамизод дар бағалаш санг дошта бошад чӣ? –гуфтааст бачаи зоғ ба модараш...

ФАТЕЛАМО: Зоғбача хеле доно будааст.

ҒАЛАТМО: — Не духтарам, доноияш пеши ту ҳеҷ. Панҷ панчаат хунару доноият ҳам як хунари дигар...

(Ҳамин вақт ба хона Шокир ворид шуда, ҳоли модарро дида).

ШОКИР: — Оча, о барои чӣ худат танҳо кашонда истодаӣ. Фателамо кани?

ҒАЛАТМО: — Уф, дар тақдири ман танҳо кашондан будааст. Ҳозир ҳамин чо буд, эҳтимол молу говҳоро ба оғилхона чой карда истода бошад, ман тамом кардам. Ту рафта дасту рӯятро шӯй, ҳозир вақти хӯроки шом мешавад, якчоя хӯрок мехӯрем.

ШОКИР: — Не, ман ба ту ёрдам мекунам, сонӣ рафта мешӯям.

ҒАЛАТМО: — Илоҳи баракат ёбӣ, писарам, нав аз кор омадию боз ба ман ёрӣ мекуни.

ШОКИР: — Ин он қадар кори мушқил нест, ки рои гуфтан намекунад.

ҒАЛАТМО: — Фателамо, молу говро чой кардӣ?

ФАТЕЛАМО: — Ҳа ҳамаашро чо ба чо кардам.

ҒАЛАТМО: — Набошад рав, говҳоро чӯшида биё, ман хеле монда шудам, аз чоям чунбида наметавонам.

ФАТЕЛАМО: — Не, ман дар умрам гов чӯшидагӣ не, бар замми ин, шир ризқи гӯсола аст, ман дар ризқи гӯсола худамро зомин намекунам.

ҒАЛАТМО: — Хӯрокатро рафта гарм кун, ман худам... Ё тавба, ин дар кучо калон шуда бошад, шохаш мондагӣ аз гарданаш бастааст, хайрият, худам омадам, набошад гулӯгир шуда мемурд.

ҚОБИР: — Ғалатмо, кучо гум шудӣ, биёр-ку, як бурда нон хӯрем, хуфтан шуд, кӯҳ меканед?!

ҒАЛАТМО: — Ҳозир, ширамро полида, соф кунам... Шокирчон дастони падаратро об гир!

ШОКИР: — Худат ҳам биё, якчоя хӯрем, бисёр бомазза будааст.

ҒАЛАТМО: — Не, шумо хӯред, ман ин ҷо ҳамроҳи Фателамо, баъдтар мехӯрам, бисёр монда шудам.

ШОКИР: — Оча, нав хӯрокпазиро ёд гирифтаӣ, ки ин хӯрокат пасмондаи ба модагов меодагӣ барин-ку... Биё, бар инро, як коса ҷурғот биёр!

ҶОБИР: — Як қошук маскааш наандохтӣ, то ки шикамат кӯр-кӯр накунад.

ҒАЛАТМО: — Шикамҳои шумо чӣ бало дорад, ки кӯр-кӯр мекунад. Мардум дӯғи холиро мехӯраду наменолад, аммо барои шумо равғану маска набошад, нашуд...

ҶОБИР: — Хайр шуд, як гап гуфтем-да, ту ҳам як соат лексия накун!

ҒАЛАТМО: — Ин хӯрокро чӣ хел пӯхтӣ, духтарам, ин хеле бомазза.

ФАТЕЛАМО: — Обро ба дег рехтаму картошкаю пиёзу кадуру тоза карда, бо равған андохтаму ҷӯшонидам. Баъд камтар гӯшт илова кардам, соус шуд.

ҒАЛАТМО: — Худо бигирад ин хел сабусавқота, о пиёзу картошқаро аввал андохта, зирбонда, сонӣ об рехта, ҷӯшонидан даркор.

ФАТЕЛАМО: — Э, ман чӣ медонам, мо аз ҷои кори модарам-ошхонаи пушти хонаамон хӯрок оварда мехӯрдем.

ҒАЛАТМО: — Афсӯс, агар аз ошхона таъом хӯрда бошӣ, таъомпазиро ба ту ёд додан мушқил мешавад.

ҶОБИР: — Ғалатмо, ҷойгахро соз кун, вақти хоб шуд, афсонагӯиро барои келинат бас кун.

ҒАЛАТМО: — Санг кашидед, ки хоб мекунед, холо «хоби ширин хурдтаракон» нагуфтааст.

ШОКИР: — Хоби ширин калонтаракон ҳам мегӯяд?

ҚОБИР: — Майлаш, ман хоб мекунаму ту радио гӯш кун, Савсани пургӯй барин хабарҳои радио дилатро бурд? Биё-биё, хоб равем, Савсан пагоҳ ҳамаашро омада, як ба як ба ту мегӯяд, ғам нахӯр!

ҒАЛАТМО: — Ту бандаи хӯру хоб, ҳеҷ сер нашудӣ аз хоб... Ба умеди ошноҳоят, як келин овардаӣ, ки ягон ҳунаро надорад, говро баста наметавонад...

ҚОБИР: — Мо одамони ба обрӯю чамъ карда, одами панҷ панчааш ҳунаро хостгорӣ карда овардему боз говро баста наметавонистааст. Хайр, ту зиндагиро омӯзон, наметавонад гуфта, ҳар рӯз чанҷол мекунед?

ҒАЛАТМО: — Ман муаллимаи зиндагиомӯз нестам. Гуфта будам, ки биё ягон духтари ҳамсояро келин кунем, гуфтӣ, ки «оби дами дар лой, бинни духтари ҳамсоя ифлос». Ҳайфи молу матои ба қудо додаам.

ҚОБИР: — Тақдирамон бад будааст, оби рехтаро чамъ карда намешавад, фақат тарбия кардан лозим. Хайр шуд, хоб кардан даркор, фардо боз кор.

(Субҳидам, ҳавлии Қобир, ҳама аз паи кори худ. Фателамо аз хоб хеста мебинад, ки хушдоманаи монанди дирӯза ҳам шуда, сурудхонон ҳавлиро чорӯб зада истодааст).

ҒАЛАТМО: — «Ман аз бегонагон ҳаргиз нанолам,

Ки бо ман харчи кард, он ошно кард...»

ФАТЕЛАМО: — Ба ман дех чорӯбро, чорӯбро ин хел намекунанд, сари сиёҳатро дар кучо сафед кардӣ!

ҒАЛАТМО: — Хайрияте, ақлат даромадааст, худоро шукр...

(Фателамо чорӯбро гирифта, як ҷои бастаишудаи дасташиро мекушояду як чӯби таёқ барин дарозро ба ҷои кушодашуда мехалонаду боз маҳкам баста, ба Ғалатмо медиҳад).

ФАТЕЛАМО: — Маҳ, гир, ана ин хел чорӯб мекунанд, рост истода мерӯбед, миёндард намешавед!

ҒАЛАТМО: — Ақлат нағз даромада будааст, оҳо, ин як бало будаст-ку. Ин хел як ҳафта чорӯб занӣ, монда намешавӣ... Фателамо, рав ба деги шир, оташ сар дех!

(Фателамо аз паи иҷрои сухани хушдоманиш мешавад, вале мӯддати шадиде нагузашта, бо тарс садо мебарорад).

ФАТЕЛАМО: — Хола, биё, ки шир меравад... тезтар биё!

ҒАЛАТМО: — Ё тавба, шир аз даруни дег кучо меравад... эҳ, мабодо сар зада бошад... Эҳе, ин ҳамааш сар рафтааст-ку! Эҳ, вое, ҳаму кафлезро пур карда, баланд-баланд боз ба дег мерехтӣ, ин хел намешуд. Чӣ дар хонаатон шир напухтаӣ?

ФАТЕЛАМО: — Мо аз магазин шири пухтагӣ мехаридем.

(Баногоҳ Савсан вориди ҳавлӣ мешавад).

САВСАН: — Ғалатмо, чӣ гап, ин қадар маслиҳат дорӣ, ширҳоят пой бароварданд, чӣ бало, шир меравад гуфта истода буд, келинат?

ҒАЛАТМО: — Не, шир сар рафта, тамоман ба оташ-дон рехтааст, арӯс нафаҳмида, оташро баланд мондааст. Биё шин, ҳеч гап не, биё як коса шир биёрамат.

САВСАН: — Хайр, майлаш, биёр канӣ, боз ношукрӣ нашавад. Оҳо, ин чорӯбро чӯб бастай-ку. Ин хилларо кӣ ёд дод? Бева дар дами охир хиллагар шудай.

ҒАЛАТМО: — Ин хиллаи хуб будааст, миёнат дард намекунад, инро Фателамо соз карда дод.

САВСАН: — Ҳиллагар будаасте, бисёр келини хуб ёфтӣ.

ҒАЛАТМО: — Хок хуб аст, ягон хунар надорад, на шир пӯхта метавонад на хӯрок...

САВСАН: — Ба ту сад бор гуфтам, биё аз ҳамин духтарҳои ҳамсоя келин гир, о ҳамин духтари Қутбидини бангӣ чӣ кор карда буд, ё Гулзираи духтари кӯри Зарнигор! Онҳо ҳамин келини туро пӯштора карда, гирди деҳа мегардонданду ўф намегӯянд.

ҒАЛАТМО: — Насиб будааст, худкардаро даво нест.

САВСАН: — Арӯс даруни ҳота, пахта бимон гӯш-ҳота. Мо гуфтем гапҳота, корҳои ҳаром-ҳалолта. Биё-биё арӯс, холаат хабарҳоро ба ту гӯяд.

ФАТЕЛАМО: — Шинед-шинед, кучо пеши ман мехезед. Маро якбора гунаҳкор накунад, ман аз ҳамин поён мешинам, гӯй хабарҳоро шунавем, холаҷон.

САВСАН: — Ҳамин шаб соатҳои дувоздаҳ хабарҳои охирино гӯш кардам. Як ҳодисаҳои шудааст, ки мӯи баданат сикҳои чайра барин рост мехезад.

— Хайр, гӯш кунед; як автобус дар роҳи Душанбе ба фалокат дучор шуда, одамонаш фавтиданд; як чархбол ба

кӯҳ бархӯрда таркидаасту ҳашт кас мурдааст; дарёи Ёхсӯ обхезӣ карда, ду қишлоқро об зер кардааст; як тайёра дар баҳри Касбӣ ба об рафтааст; дар Афғонистон байни гурӯҳҳои муҳолифин ҷанг шудааст; дар Арманистон заминчунбӣ шуда, се шаҳр валангор шудааст; дар Фарғонаи Ўзбекистон хонаҳои туркҳои масхетиरो оташ заданду худашонро куштанд... Дигар гӯш накардам, маро хоб зер кард, радиоро хомӯш карда, хоб рафтам.

ҒАЛАТМО: — Ҳе, радиоят аз сарат монаде, хайрият хомӯшаш кардаи, набошад, дунё вайрон мешуд.

ҒАТЕЛАМО: — Баҳри Касбӣ не, баҳри Каспий будагист?

САВСАН: — Намедонам, Касбӣ гуфт ё Каспий ба ёдам намонд, лекин арӯс, ту хиллаи чорӯбро нағз медонистай, мо ҳаминро нафаҳмида, аз миёндард набаромадем.

ҒАТЕЛАМО: — Ҳа хола, фаҳмидан даркор, ҳар кор тоб дорад, осӣёб нов дорад, гуфтанд.

САВСАН: — Арӯс ин қадар замбӯрмасалҳои хушрӯй медонистаст, Ғалатмо.

ҒАЛАТМО: — Кошкӣ, ҳамин замбӯрмасалҳо замбӯр барин неш зананду фоидаашро ҳама фаҳманд.

САВСАН: — Кошкӣ-кошкӣ, Ғалатмочон, хайр ман рафтам.

ҒАЛАТМО: — Хайр набошад, ман ҳам либосҳоро шустанам лозим, либоси чиркин бисёр шудааст. Биё, Фателамо об гарм кун, дер шуд, тамои карда наметавонем, офтоб рафт!

ҒАТЕЛАМО: — Чӣ бало либосшӯи аст, як рӯз бекор наместонӣ, ки камтар истироҳат кунӣ...

ФАЛАТМО: — Зиндагӣ ҳамин хел духтарам, либос мешӯи, мол мепой, осудагиро намебинӣ, агар кор накунӣ, намешавад. Биё, кани сар кунем.

ФАТЕЛАМО: — Не, ман либос намешӯям, об мебиёраму тамом, либос шӯям ҳинои дастам меравад.

ФАЛАТМО: — Майлаш, ту об биёр, ман мешӯям, сазои сарам ҳамин, тақдир будасту аз хотири писарам чизе гуфта наметавонам, вагарна намегузорам, ки қадамат хавлиро харом кунад.

САВСАН: — Фалатмо, арӯс кучост, худат танҳо либос шуста истодаӣ, бемор шудааст чӣ?

ФАЛАТМО: — Э, не, саломат аст, анҷом он қадар бисёр нест, худам мешӯям... афсус, хотири писарам набошад... Уф, лаънат ба касе, ки духтари «панҷ панчааш хунар»-ро келин мекунад... Бачаи қошқаламқошам ҳайф шуд...

(Парда пӯшида мешавад. Поёни қисми сеюм. Бо ҳамин саҳна ба сомон мерасад).

МУНДАРИЧА

Аз муаллиф 3

1. ХИКОҶАТ

1. Тўппии гулдӯзӣ.....	4
2. Часорати модар.....	8
3. Шукрона	18
4. Давоми умр.....	26
5. Бангӣ	36

2. ЛАҲИФАҲОИ ШИҶИҲАДОД

6. «Сафари қиёмат».....	40
7. Шишаи холи	40
8. Хайрият	40
9. Феъли соҳибашро дорад.....	41
10. Чӣ фарқ дорад?.....	41
11. Шодӣ мекунад	41
12. Камбудӣ надорад.....	42
13. Кари сунъӣ.....	42
14. Барои худам	42
15. Дар «Чойхонаи Мушфиқӣ»	43
16. Ҳисобашро гум кардам.....	43
17. Дар рӯзҳои таътил.....	43

3. САҲНАИ ҲАҶВИ ИБОРАТИ АЗ СЕ ҚИСМ «ПАҶУ ПАҶУЛАШ ҲУЧАР»

18. Қисми аввал.....	45
19. Қисми дуюм	52
20. Қисми сеюм.....	62

Абдураҳмон Саидов

СЕҲРИ ХОМА

Муҳаррир	<i>Ҳалимов Назрулло</i>
Муҳаррири техникӣ	<i>Ояҳмад Давлатов</i>
Хуруфчини	<i>Усмони Хушвахт</i>
Нақшбандии	<i>Чумъахони Иброҳим</i>

Ба матбаа 16.01.2006 супорида шуд. Ба чопаш
16.02.2006 имзо шуд. Андозаи 70x100^{1/32}. Коғази
офсетӣ. Чопи офсетӣ. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 2,5.
Адади нашр 200 нусха.